

SEANCES DU MERCREDI 21 JUIN 1989
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 21 JUNI 1989ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DE L'APRES-MIDI
NAMIDDAGVERGADERING

SOMMAIRE:

CONGES:

Page 2752.

COMMUNICATION:

Page 2752.

Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale.

PROJET DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice pour l'année budgétaire 1989.

Discussion générale (Reprise). — *Orateurs*: Mme Herman-Michielsens, MM. Erdman, Baert, S. Moureaux, Crucke, Minet, p. 2753.

PROJETS DE LOI (Votes réservés):

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Intérieur et de la Fonction publique pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

Projet de loi contenant le budget des Services du Premier ministre pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

PROJETS DE LOI (Votes):

Projet de loi contenant le budget de la Gendarmerie pour l'année budgétaire 1989, p. 2766

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1988-1989
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1988-1989

INHOUDSOPGAVE:

VERLOF:

Bladzijde 2752.

MEDEDELING:

Bladzijde 2752.

Assemblée van de Westeuropese Unie.

ONTWERP VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1989.

Algemene beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: mevrouw Herman-Michielsens, de heren Erdman, Baert, S. Moureaux, Crucke, Minet, blz. 2753.

ONTWERPEN VAN WET (Aangehouden stemmingen):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende de begroting van de Diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

ONTWERPEN VAN WET (Stemmingen):

Ontwerp van wet houdende de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Projet de loi ajustant le budget de la Gendarmerie de l'année budgétaire 1988, p. 2766.

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Défense nationale pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de la Défense nationale de l'année budgétaire 1988, p. 2766.

Projet de loi contenant le budget du ministère de l'Intérieur et de la Fonction publique pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

Projet de loi ajustant le budget du ministère de l'Intérieur et de la Fonction publique de l'année budgétaire 1988, p. 2766.

Projet de loi contenant le budget des Services du Premier ministre pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Prévoyance sociale pour l'année budgétaire 1989, p. 2766.

Explication de vote: *Orateur*: M. Dierickx, p. 2767.

VOTE SUR LA MOTION PURE ET SIMPLE DEPOSEE EN CONCLUSION DE L'INTERPELLATION DE M. DIERICKX AU SECRETAIRE D'ETAT A L'EUROPE 1992, DEVELOPPEE LE 8 JUIN 1989:

Page 2768.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1988, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1988, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende aanpassing van de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt voor het begrotingsjaar 1988, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende de begroting van de Diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Sociale Voorzorg voor het begrotingsjaar 1989, blz. 2766.

Stemverklaring: *Spreker*: de heer Dierickx, blz. 2767.

STEMMING OVER DE GEWONE MOTIE INGEDIEND TOT BESLUIT VAN DE OP 8 JUNI 1989 GEHOUDEN INTERPELLATIE VAN DE HEER DIERICKX TOT DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPA 1992:

Bladzijde 2768.

PRESIDENCE DE M. SWAELEN, PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 15 h 15 m.
De vergadering wordt geopend te 15 h 15 m.

CONGES — VERLOF

MM. Borin, pour raison de santé, et Désir, pour obligations professionnelles, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: de heren Borin, om gezondheidsredenen, en Désir, wegens beroepsplichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

COMMUNICATION

Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale

MEDEDELING

Assemblée van de Westeuropese Unie

M. le Président. — Le président de l'Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale transmet au Sénat, conformément à l'article V(a) de la charte de ladite Assemblée, le texte des recommandations n°s 467, 470, 471 et 472, adoptées par l'Assemblée au cours de la première partie de la trente-cinquième session ordinaire qui s'est tenue à Paris, du 5 au 8 juin 1989.

De voorzitter van de Assemblée van de Westeuropese Unie zendt aan de Senaat, overeenkomstig artikel V(a) van het handvest van gezegde Assemblée, de tekst van de aanbevelingen nrs. 467, 470, 471 en 472, aangenomen door de Assemblée tijdens het eerste gedeelte van de vijfendertigste gewone zitting, die werd gehouden te Parijs van 5 tot 8 juni 1989.

— Renvoi à la commission des Relations extérieures.

Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN JUSTITIE VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Hervatting van de algemene beraadslaging

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE LA JUSTICE POUR L'ANNÉE BUDGÉTAIRE 1989

Reprise de la discussion générale

De Voorzitter. — Wij hervatten de algemene beraadslaging over het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Justitie voor het begrotingsjaar 1989.

Nous reprenons la discussion générale du projet de loi contenant le budget du ministère de la Justice pour l'année budgétaire 1989.

Het woord is aan mevrouw Herman.

Mevrouw Herman-Michielsens. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb hier een brochure meegebracht die ik niet enkel als een soort van symbool beschouw. Terecht heeft men gemeend dat de leden van de commissie voor de Justitie ditmaal niet alleen recht hadden op het begrotingsdocument, maar eveneens op een brochure die meer inzicht geeft in de werking van het departement van Justitie in het verleden, in het heden en, wat belangrijker is, in de toekomst. Immers, het blijkt dat u, mijnheer de minister, initiatieven zal nemen die niet alleen het jaar 1989 zullen beïnvloeden, maar ook voor de volgende jaren zo verstrekkend zijn dat u misschien niet in staat zal zijn, zelfs met ruimere middelen, ze tot een goed einde te brengen. Misschien zelfs zal u niet alles wat u voor dit jaar heeft voorgenomen, kunnen realiseren.

Het verheugt ons in elk geval te vernemen dat men inzake Justitie een visie heeft voor de toekomst, te meer omdat uw departement, mijnheer de minister, een prestigieus departement is, bewaarder van het symbool waaraan wij zoveel waarde hechten, namelijk dat ons land een rechtsstaat is. Onze wetten komen tot stand op een democratische wijze, soms op voorstel van de regering, maar de ontwerpen en voorstellen worden in volle vrijheid besproken in de parlementaire commissies.

Het is reeds vele jaren dat ik met genoegen deelneem aan de besprekingen in de commissie voor de Justitie omdat wij, zelfs als het ging om initiatieven van de regering, een grote ruimte hadden om een eigen bijdrage te leveren.

Vaak worden door de senaatscommissie voor de Justitie teksten opgesteld waaraan een regeringsinitiatief ten grondslag ligt. Het werk van de commissie en de verdere parlementaire besprekingen dragen bij tot verbetering en verrijking van het initiatief.

De rechtsstaat heeft middelen nodig. U bewijst op de eerste bladzijde van de brochure dat de middelen voor Justitie erg bescheiden zijn in het geheel van de Rijksmiddelenbegroting. Justitie is een van de vijf departementen die dateren van het ontstaan van België in 1830.

Ik heb zelf een deel van mijn professioneel leven doorgebracht op het kabinet van het ministerie van Justitie. De begrotingscijfers van vandaag zijn nog altijd zeer herkenbaar ten opzichte van de cijfers van de jaren 1973 tot 1977. Het hoofdstuk « Jeugdbescherming », dat een groot gedeelte van de begroting van Justitie opslokte, is grotendeels naar de Gemeenschappen overgeheveld met de staatshervorming van 1980. Dit is nog meer het geval met de tweede fase van de staatshervorming van vorige zomer. Precies door het overhevelen van meer dan 20 pct. van het departement van Justitie zijn de cijfers van vandaag nog altijd vergelijkbaar met die van de jaren zeventig.

U zegt in de brochure dat er weinig « af te trekken » is aangezien de begroting hoofdzakelijk bestaat uit lonen en wedden van personeel. Het bedrag dat hiervoor moet worden uitgetrokken, verhoogt nog, al is het maar door de indexerings, maar er zijn bovendien uitbreidingen van het kader noodzakelijk.

Ik ben het met u eens dat u streeft naar een personeelsuitbreiding, een verruiming van de magistratuur en bijkomende aanwervingen in de strafinrichtingen. Uw cijfers, hoe moeilijk het waarschijnlijk ook is geweest de bedragen los te krijgen van de algemene Rijksmiddelenbegroting, zijn echter uitermate bescheiden.

Ik wil het nog even hebben over de evolutie van de jeugdbescherming. Tussen 1980 en 1988 werd wat de sociale bescherming van de jeugd kan worden genoemd, overgeheveld naar de Gemeenschappen. De instellingen ressorteren voortaan onder een departement van de Gemeenschappen. Ik was wellicht één van de eersten die in 1980 verantwoordelijkheid droegen voor de instellingen voor jeugdbescherming van de Gemeenschappen.

Ik zal even persoonlijk zijn. Ik herinner mij dat het eerste bezoek dat ik kreeg, werd afgelegd door iemand die sinds jaren niet meer behoort tot de administratie van de Jeugdbescherming omdat hij inmiddels al vele jaren met pensioen is. Hij was een goed ambtenaar van de sector Jeugdbescherming en eigenlijk beschouwde hij het als een soort *deminutio capitis* dat hij zijn carrière moest eindigen niet langer als ambtenaar van het departement van Justitie, maar als ambtenaar van een nieuw-bakken staatssecretaris van het Vlaamse Gewest, alsof het lot van de jeugdigen daar minder goed werd beschermd. Ik heb hem gerustgesteld, maar ik weet niet of ik hem heb overtuigd.

Mijnheer de minister, u gaat er ook in uw brochure op in dat het nog steeds zeer belangrijk is dat er een goede verstandhouding en dialoog bestaat tussen de gemeenschapsverantwoordelijken en uzelf, die toch nog steeds de burgerrechtelijke regelingen en de rechtsplegingen in verband met jeugdigen die inbreuk plegen op onze wetten, onder uw bevoegdheid hebt. Er moet precies een grote eenvormigheid zijn tussen de maatregelen die nationaal door de jeugdrechter worden genomen en de realisatie van de maatregelen die moeten worden genomen in de instellingen die onder de Gemeenschappen ressorteren. Er moet worden vermeden dat iedereen zijn eigen weg gaat en dat wat nationaal beslist is, aanleiding kan geven tot zeer uiteenlopende strafuitvoeringen en resultaten of tot collusie tussen de maatregelen in het noorden en het zuiden en nu ook, door de jongste beslissingen in het kader van de staatshervorming, in het centrum van het land.

De middelen van de rechtsstaat, niet alleen voor de jeugdbescherming, maar ook voor de andere sectoren van het departement van Justitie, zijn zeer belangrijk. Misschien zijn wij al te karig met het toekennen van middelen. In slogans en uitspraken hechten wij veel belang aan de rechtsstaat en plaatsen wij onszelf lijnrecht tegenover andere landen die er niet op kunnen bogen.

In de wereld bestaan er heel wat van dergelijke landen en zijn de rechtsstaten in de minderheid. Feitelijk hebben wij echter voor onze rechtsstaat niet zoveel over. Voor wie op weinig recht heeft, laat men in de Rijksmiddelenbegroting weinig ruimte tot verruiming van de middelen. Historisch gezien heeft Justitie nooit zoveel nodig gehad, beweert men. Het departement moet niet veel uitgeven, het moet zorgen dat er ambtenaren zijn die op wetgevend vlak bekwaam zijn en het moet zorgen voor magistraten die goed recht spreken. De kaders blijven ongeveer gelijk.

Het departement moet eveneens zorgen voor een goede uitvoering van de straf, maar dat hoeft ook niet zoveel te kosten. Mijnheer de minister, die beweringen zijn niet juist en u hebt dat in uw brochure ook zeer goed aangegeven. Wij moeten ons nog steeds schamen over sommige infrastructuur, niet alleen inzake penitentiaire instellingen, maar ook inzake gebouwen waar recht gesproken wordt.

In de 19e eeuw heeft men prestigieuze gerechtsgebouwen neergezet, maar ook de meest prestigieuze gebouwen verouderen, niet zozeer inzake de muren, het marmer en de architectuur, die een historische waarde krijgen, maar wel inzake de outillage en de infrastructuur.

Maar dit is natuurlijk niet de belangrijkste item. Volgens mij wordt een goede rechtsstaat geschraagd door goede mensen in de zin van rechtvaardige rechters en goede professionelen die zich met overtuiging en kundigheid aan hun taak wijden. In de eerste plaats moet in die personen worden geïnvesteerd. In de tweede plaats moet men investeren in de behuizing, de bureautica, de elektronica en in moderne gadgets. Ook hier schort echter iets. In het Belgisch penitentiair systeem wordt het laagste gevangenispersoneel dat met de gevangenen omgaat — dat is niet pejoratief bedoeld want ik vind dit een zeer belangrijke taak — nog steeds uit de vierde categorie ambtenaren gerecruteerd. Dit kan niet langer.

De bijdrage van het gevangenispersoneel in het beperken van recidive, valt niet te onderschatten. In dit licht is vorming, ijver en vergoeding belangrijker dan nieuwe gevangnissen.

Ik heb grote bewondering voor wat sommigen kunnen presteren, zelfs met een ongelukkige behuizing. Bepaalde situaties zijn werkelijk onhoudbaar. Een humane aanpak en benadering zijn belangrijk. Ik heb dit *de visu* vastgesteld in de gevangnissen van, onder meer, Gent en Nijvel waar de veroudering van de infrastructuur wel niet helemaal wordt gecompenseerd, maar grotendeels wordt opgevangen door de gedetineerden volgens nieuwe methodes aan te pakken. De menselijke behandeling in de verouderde cellen was beter dan in de moderne infrastructuur, waarvoor men per cel vele miljoenen had geïnvesteerd.

Met enig afgrijzen heb ik namelijk in Jamioulx cellen bezocht die met goed sanitair zijn uitgerust, maar deze moderne constructies droegen niet bij tot het verbeteren van het gedrag van de jonge gedetineerden.

Het is niet alleen binnen de gevangnissen dat men te weinig in mensen investeert. De personeelsleden van het hoofdbestuur van Justitie en de administratie van de wetgeving — die ik goed heb leren kennen — moeten meer en meer onderlegd zijn, niet alleen inzake wetgeving op het nationale vlak, maar ook inzake supranationale rechtsbedeling. België heeft zich immers nooit onttrokken aan internationale verbintenissen en besprekingen waarbij de eenvoudigheid van de wetgeving werd betracht, die zo belangrijk is in het vooruitzicht van Europa 1992.

Dit is zeker nodig omdat wij naar elkaar toegroeien inzake wetgeving, inzake regelingen op burgerlijk en strafrechtelijk gebied en inzake commercieel recht. Het aantal personen in de administratie is sinds 1947 vrijwel ongewijzigd gebleven en nochtans zijn hun taken veel belangrijker geworden.

Mijnheer de minister, het is niet mijn bedoeling een negatieve appreciatie uit te brengen over de ministeriële diensten, verre daarvan. Uit ervaring weet ik — en u hebt het wellicht zelf ook al opgemerkt — hoeveel voordeel wij kunnen halen uit de kennis en de ervaring van die ambtenaren. Bij het neerschrijven van een wetgeving of een wetsontwerp is vanzelfsprekend de filosofie die men wil meegeven belangrijk, maar de ervaring en de kundigheid van deze ambtenaren is eveneens onmisbaar, om een volwaardige juridische tekst uit te schrijven. Hun beperkt aantal maakt dit niet altijd mogelijk. U zou dus wat meer armslag moeten krijgen voor de aanwerving.

Bij de voorbereiding van wetgevend werk speelt het departement van Justitie nog altijd een belangrijke rol. Parlementsliden zijn niet altijd uitgerust om degelijke wetteksten uit te schrijven, zelfs voor ten gronde goed geïnspireerde voorstellen. Zo herinner ik mij dat wij het in het begin van de jaren zeventig niet gemakkelijk hadden om voor de wijziging van de eedformule de geschikte tekst te vinden. Zonder de medewerking van de administratie van het departement van Justitie zou dit waardevol parlementair initiatief nooit tot stand zijn gekomen. Al het opzoekingswerk dat daarvoor nodig was kon gewoon niet in het Parlement worden gedaan. Naast een goed idee, is ook de inbreng van de administratie zeer belangrijk. Daarom is het misschien nuttig dat inzake wetgevend werk fundamentele keuzen worden gemaakt zonder in het begin altijd te beseffen welk titanenwerk ons daarbij te wachten staat.

Bij de eerste besprekingen over het huwelijksgoederenstelsel vond ik 25 jaar een onmenselijke en schandelijk lange termijn. De eerste voorstellen dateerden van 1958 en in 1976 waren wij

pas klaar met de wet op het huwelijksgoederenstelsel. Achteraf vond ik zo'n termijn begripelijk.

Hoeveel werk vraagt het niet van een parlementaire commissie om een hele titel van het Burgerlijk Wetboek te wijzigen, zonder er dan nog rekening mee te houden dat zij af en toe wordt gehinderd door het eindigen van een regeringsperiode of door politieke paardjes die harder willen lopen.

Wij constateren nu hetzelfde. Tijdens mijn parlementaire carrière heb ik zowel de koninklijke commissaris voor de herziening van het Strafwetboek gehoord als de koninklijke commissaris voor de herziening van het Wetboek van strafvordering. Noch de ene herziening noch de andere hebben wij echter tot een goed einde kunnen brengen.

Wij moeten een gulden middenweg vinden. Wij moeten niet proberen binnen het tijdsbestek van een of een paar parlementaire zittingperiodes een nieuw wetboek op te stellen. Hoelang heeft de totstandkoming van het Gerechtelijk Wetboek niet geduurd? Wij moeten echter ook niet al te gedetailleerd te werk willen gaan. Ik denk hierbij aan de aanpassing van de strafmaat in het Strafwetboek.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, in uw brochure zegde u zelf dat het onzinnig is in het Strafwetboek te spreken over de doodstraf, wanneer die toch niet wordt uitgevoerd. Die doodstraf is dan nog niet gelijkgesteld aan de levenslange vrijheidsberoving, die in werkelijkheid ook niet wordt toegepast. Al deze theoretische straffen worden in werkelijkheid gelijkgesteld aan een in de tijd beperkte gevangenisstraf. Laten wij in het Strafwetboek de dingen bij naam noemen.

Wij moeten ook in aanvullende wetgevingen geen strafmaten invoeren die eigenlijk een uiting van de tijdsgesest zijn, maar in het geheel van de strafwetgeving alle verhoudingen vertekenen. Wijlen minister Vanderpoorten heeft ooit in de commissie voor de Justitie zo een geval aangeklaagd. Er werd toen een voorstel besproken dat moest verhinderen dat mensen allerlei zaken zoals oude matrassen of andere huishoudelijke apparaten achterlieten in de natuur. De straffen die in dat voorstel werden vastgelegd, lagen veel hoger dan die voor het zonder zorgen achterlaten van een kind. De indieners van het voorstel hadden natuurlijk goede bedoelingen. Zij waren begaan met het leefmilieu, maar omdat zij te gedetailleerd wilden te werk gaan, leidde dat ertoe dat zo een inbreuk zwaarder werd bestraft dan de onmenselijke behandeling van een kind.

Wij moeten dus het Strafwetboek niet helemaal tot in de kleinste details herschrijven. Dat vraagt te veel werk. De koninklijke commissaris die hiermee werd belast, heeft jaren geleden reeds de commissie voorgesteld om een akkoord te bereiken over de grote principes. Het is echter moeilijk om over die grote principes te spreken zonder in te gaan op de afzonderlijke hoofdstukken van het Strafwetboek. Sommige inbreuken op de strafwetgeving worden thans als erger ervaren dan vroeger en omgekeerd. Later vandaag bespreken wij bijvoorbeeld een ontwerp betreffende het misdrijf verkrachting. Vroeger werd de verkrachting vooral veroordeeld wegens de gevolgen ervan op de gezinsstructuur. Het feit dat verkrachting aanleiding kon geven tot geslachtsgemeenschap met alle gevolgen van dien op het vlak van de procreatie vond men toen erger dan de schade die door seksueel geweld werd toegebracht aan de integriteit van een persoon.

Bij de herziening van het Strafwetboek moet men natuurlijk ook rekening houden met de wijzigende tijdsgesest. De herziening en het in evenwicht brengen van de strafmaat is zeer belangrijk, want na het bepalen van de strafmaat volgt er nog de uitvoering. Naast de voorwaardelijke invrijheidstelling bestaat de voorlopige invrijheidstelling, die nog minder dan de voorwaardelijke gebonden is aan wettelijke regels en waar de administratie, of de uitvoerende macht, dus de minister, invloed kan laten gelden, waarbij niet altijd objectieve regels worden gehanteerd.

Als de gevangnissen overbevolkt zijn, is het verleidelijk maatregelen te nemen om sommige gevangenisstraffen niet meer uit te voeren.

Door administratieve maatregelen, waarbij de *ratio legis* niet altijd wordt nagegaan, kan de uitvoering van de straf zo weinig

in verhouding staan tot de uitgesproken straf, dat het voor rechtvaardige rechters niet altijd hartversterkend is. De nodige infrastructuur om de aangroei van de penitentiaire bevolking op te vangen is niet altijd voorhanden. Om dezelfde redenen wordt zelfs de vervolging stopgezet, zodat de implicaties van strafbare daden sterk worden verzwakt. Vaak wordt geschermd met de argumenten dat de politie zich toch niet inspant, dat de zaak hoe dan ook toch zal worden geseponeerd of dat zelfs bij een veroordeling de straf toch niet moet worden uitgezeten.

Bij de bespreking in de commissie werd gezegd dat de veroordeelde niet altijd weet welke straf hem te wachten staat. Ik weet echter, uit ervaring, dat precies de recidivisten, de habitués van onze gevangenissen, dat zeer goed weten. Zij kennen de echte « tarieven » en zijn zeer goed aangepast aan het gevangenisleven. Ze mogen dan de minst gewaardeerde burgers zijn, ze zijn vaak de beste gevangenisbevolking omdat ze weten hoe ze zich moeten gedragen om er goede relaties te onderhouden of om vrij te komen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik zal daarover niet langer uitweiden. De praktische maatregelen inzake voorlopige en voorwaardelijke invrijheidstelling, namelijk de praktijk van de wet-Lejeune, is aan een ernstig onderzoek toe. In de wet-Lejeune is bepaald dat voor elke voor het eerst veroordeelde slechts een derde van de straf moet worden uitgezeten. Die bepaling wordt niet altijd gerespecteerd.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik wil nog twee andere opmerkingen maken.

De eerste opmerking is een oud zeer, namelijk de erkenning van de vrijzinnigheid.

Jaren geleden werd in dit halfroond de Islam erkend als één van de godsdiensten in het kader van de wet *sur le temporel des cultes* van 1870. Dat houdt in dat de lokalen waar die erediensten worden beleden door de Staat moeten worden onderhouden en dat de bedienaars door de Staat worden vergoed.

Die erkenning van de Islam in de jaren zeventig was een deel van een wetsvoorstel dat tegelijk de erkenning van de vrijzinnigheid inhield. De toenmalige minister van Justitie Vanderpoorten, zegde dat de erkenning van de Islam zeer snel kon gebeuren omdat het een eredienst was en omdat het ging om de belangen van de belijders van die eredienst. Het betrof wel een omvangrijke groep in België, die ondertussen nog veel groter is geworden door de verder schrijdende immigratie, maar hij was niet zo groot als het aantal vrijzinnigen. Niemand had er bezwaar tegen dat in de twintigste-eeuwse teksten de filosofische overtuigingen werden gelijkgesteld met erediensten, wat in onze Grondwet, die van de negentiende eeuw dateert, niet het geval was. Er werden toen beloften gedaan voor de erkenning van de vrijzinnigheid.

De erkenning zelf heeft geen budgettaire gevolgen. De koninklijke besluiten die na de erkenning en na de inschakeling van de vrijzinnigheid in de wet van 1870 moesten worden uitgevaardigd hebben dat wel. Het gaat hier vooral om het begrip « parochie ». Voor de vrijzinnigen kunnen er immers groeperingen gelijkgesteld worden met parochies waarvan de bedienaars eveneens worden vergoed. Het hangt natuurlijk af van de financiële mogelijkheden of men daar ver of minder ver gaat.

In de loop van de jaren heeft men altijd als een soort symbool, in afwachting van de erkenning van de vrijzinnigheid, bepaald dat de morele helpers, werkzaam in het onderwijs, in de gevangenissen en in het ziekenhuiswezen, ook worden vergoed. Die financiële basis is in de loop van de jaren steeds aangegroeid, altijd in afwachting van de erkenning.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, in uw brochure worden de gelijkenschakeling van de vergoedingen voor de bedienaars van de erkende erediensten en de erkenning van de vrijzinnigheid aan elkaar gekoppeld. Daarmee ben ik het eens. U laat die twee elementen echter afhangen van de mogelijkheden in uw budget. Daarmee ben ik het niet eens. De vrijzinnigen beseffen dat het materieel aspect van hun erkenning afhankelijk is van de budgettaire mogelijkheden. Dit geldt echter niet voor de erkenning zelf.

Een tweede opmerking heeft betrekking op de wetgeving inzake de bescherming tegen het gebruik van databanken en tegen bespieden en af luisteren. Hiervan moet vlug werk worden gemaakt.

In 1973, onder de regering-Leburton, werd in de Ministerraad beslist dat het gebruik van het nationaal register slechts mogelijk was indien tegelijkertijd ook het privé-leven werd beschermd tegen het gebruik van databanken.

Die voorwaarde is in de loop van de jaren echter vervaagd. De mogelijkheden van de databanken waren zo aantrekkelijk en bespaarden zo veel tijd dat het belang van het tegelijkertijd opleggen van een deontologie immers vervaagde. Dit is jammer want de evolutie gaat zo snel dat het moeilijker wordt de zaak in de hand te houden naar mate men langer wacht om maatregelen te nemen. Het voorstel-Vanderpoorten voorzag indertijd in een vergunningssysteem dat zou toelaten iedereen te beschermen niet alleen tegen het gebruik van de gegevens van de databank maar ook tegen de input van gegevens. De technieken zijn intussen zover geëvolueerd dat dit niet langer mogelijk is. Zorgen voor de bescherming van het privé-leven is derhalve een belangrijke prioriteit.

Om te eindigen, wil ik nog iets zeggen over een probleem dat u, zoals blijkt uit uw verklaringen hier en ook aan de pers, zeer na aan het hart ligt, namelijk de depolitisering van de magistratuur. Dit is inderdaad een zeer delicate aangelegenheid waarover al menig woord gevallen is. Ik zou zelfs beweren, wat voor sommigen niet zo apparent is, dat de onafhankelijkheid van de leden van de magistratuur voor ons land nog belangrijker is dan de depolitisering van de benoemingen. Het feit dat de magistratuur zich onafhankelijk kan opstellen tegenover elke macht in ons land, in het bijzonder tegenover de uitvoerende macht, is uiterst belangrijk. Dat magistraten niet allemaal zouden worden gerecruteerd uit diezelfde volksvreemde kaste is eveneens van zeer groot belang. Als daarbij ook een depolitisering kan worden gerealiseerd, zou dit zonder meer uitstekend zijn.

Mag ik u ook vragen, mijnheer de minister, om vooruitlopend op de depolitisering binnen de mogelijkheden die de wetgeving u biedt, andere en objectievere maatstaven te hanteren? Ik denk hier bijvoorbeeld aan benoemingen op een bepaald niveau. Zo zouden magistraten op het niveau van eerste aanleg, voorzitters, en op het niveau van het hof van beroep, voorzitters en eerstevoorzitters, kunnen voordragen op basis van hun anciënniteit. Het is een objectief criterium. Als ze het reeds zover hebben gebracht, zullen ze zeker geen slechte magistraten zijn, want dan hebben ze reeds bepaalde prestaties geleverd in de magistratuur.

Men zou bijvoorbeeld kunnen opwerpen dat een magistraat tot voorzitter kan worden benoemd terwijl hij bijna de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Als het slechts gaat om twee of drie maanden, dan is een dergelijke benoeming wellicht niet gerechtvaardigd. Maar als het gaat om twee of drie jaar alvorens de pensioengerechtigde leeftijd wordt bereikt, dan kan het voor de betrokken persoon nog wel nuttig zijn omdat hij misschien nog een hogere promotie, bijvoorbeeld bij het Hof van cassatie, in de wacht kan slepen. De anciënniteit moet zich dan wel kunnen doen gevoelen, ze wordt immers ook gehanteerd in de gewone kaders van de hoven.

Inzake de arbeidshoven was het niet mogelijk een beslissing te nemen op het ogenblik van het vastleggen van het Gerechtelijk Wetboek precies omdat de Grondwet dan niet kon worden gewijzigd. Het zou dus nu nog wettelijk kunnen worden geregeld, maar niets belet ons daar inzake benoemingen vooruit te lopen.

Mijnheer de minister, mijn opmerkingen waren het gevolg van een grasduinen in uw brochure. Ik heb ze niet helemaal grondig onder de loep genomen, maar u hebt er goed aan gedaan de brochure een mooi kaffie mee te geven. Ze zal dus nog zeer lang meegaan, ik zal ze nog vaak gebruiken als naslagwerk en waarschijnlijk velen van mijn vrienden eveneens.

Dit neemt niet weg, u zult dit wel begrijpen, dat wij als oppositiefractie uw begroting niet zullen aannemen. Het neemt ook niet weg dat naast de enkele punten van kritiek die ik heb aangestipt op uw beleid, ik mij verheug over een aantal goede

initiatieven die u wenst te nemen en de goede voornemens die u hebt voor de nabije toekomst. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Erdman.

De heer Erdman. — Mijnheer de Voorzitter, de bespreking van deze begroting werd aangevat op basis van uitgebreid documentatie- en cijfermateriaal.

Mijnheer de minister, men heeft u reeds gezegd aangenaam verrast te zijn door uw brochure; ik zal dus niet in herhaling vervallen. Ik heb u daarvoor trouwens reeds gefeliciteerd. Ik heb deze brochure echter ook reeds een requisitorium en een pleidooi genoemd. Vandaag wil ik ze omschrijven als een nuchtere benadering of een ontvullende benadering, in zoverre dit nog kan, van de ziekteverschijnselen die Justitie sinds jaren aantasten.

Het uitstekende verslag geeft zeer getrouw de werkzaamheden van de commissie weer, waarvoor onze hartelijke gelukwensen aan rapporteur Pataer. Mijnheer de minister, u heeft zeer openlijk op algemene, maar ook op een reeks zeer precieze vragen geantwoord. Dit maakt het ons mogelijk deze bespreking in algemene termen te voeren, zonder specifieke terreinen, hoe belangrijk ook, aan te snijden.

Ik kan mij aansluiten bij wat vanmorgen door de heer Lallemand werd gezegd inzake de politiediensten. Mevrouw Herman heeft reeds gesproken over de erkenning van de vrijzinnigheid. Ik had daarover reeds een vraag gesteld in de commissie en u hebt erop geantwoord, mijnheer de minister. Maar de benadering van Justitie in het algemeen, is nog steeds zoals in de schilderkunst.

Men is alleen geïnteresseerd in justitie als het in felle kleuren wordt gesteld, liefst rood — en dat is geen politieke allusie. Als er bloed vloeit, is er belangstelling.

Het is mij opgevallen dat zeer weinig burgers de gerechtshoven bezoeken, behalve wanneer er «scandalitis» te verwachten is. Onze burgers hebben nog veel minder belangstelling voor de juridische rubrieken in de dagbladen, hoewel uitstekende verslaggevers er vaak boeiende en gegronde artikels aan wijden; alleen wanneer ze «scandalitis» behandelen, worden hun artikels gelezen.

Ik wil wat ik deze benadering in de schilderkunst noem afronden om, weliswaar nog in dezelfde termen, het stof te krabben van een zwaar gevestigd middeleeuws kadertje om te zien wat eronder schuilt.

Ik bespreek drie specifieke onderwerpen: ten eerste, de legistieke aanpak in het algemeen, ten tweede, de werking van de justitie, en, ten derde, de waarborgen van een rechtsstaat.

In de brochure geeft u een opsomming van een reeks actuele problemen die legistisch dienen te worden opgelost. In het programma lijkt dit ambitieus te zijn, maar wel toekomstgericht.

Indien men de problematiek realistisch benadert en het legistieke werk met de passende grondigheid wil uitvoeren, zal men ervaren dat dit niet binnen de beperktheid van de jaarlijkse begroting kan.

Een ambitieuze legistieke aanpak vereist in de eerste plaats een duidelijk omschreven prioriteitsregeling. Iedere belangengroep, iedere betrokkene en iedere beleidsman met een eigen visie zal de accenten elders leggen en de prioriteiten anders rangschikken.

Onze maatschappij evolueert snel. Als positieve effecten in het kader van sociale ontvoogding, economische ontplooiing en de uitbouw van het democratisch denken worden vastgesteld, moet het mogelijk zijn om met bekende elementen en met een toekomstgerichte visie een soortgelijke prioriteitsregeling uit te bouwen.

Mijn vraag is hoopvol en misschien ook ambitieus. Kan u die prioriteitsregeling schetsen zoals u ze ziet? Mogelijk is ze niet de onze en zal ze ons inzake bepaalde onderwerpen niet voldoen. Het is in ieder geval nuttig dat wij in het algemeen kader van de inventaris van u vernemen waar u de prioriteiten legt.

De loutere opsomming van wat nog moet worden gedaan op verscheidene wetgevende vlakken, is onvoldoende. Het werkt ontmoedigend door de hoeveelheid en is een duidelijke aanklacht

tegen wat niet werd gedaan in het verleden. Het is slechts een schuchtere aanzet tot een poging die al snel door de feiten wordt achterhaald.

Het is misschien kenschetsend voor onze tijd. Door de snelle evolutie van onze maatschappij worden zelfs goed omschreven projecten of goed uitgestippelde wegen snel doorkruist door nieuwe elementen, nieuwe gegevens en bepaalde evoluties.

Collega Baert, voorzitter van de Conferentie van de Balie te Gent, verzocht op 13 november 1965 de toenmalige minister van Justitie korte en duidelijke teksten op te stellen en niet te veel wetten te maken. Dit is een vrome wens die in het complexe maatschappelijk leven van vandaag zeker niet beantwoord werd.

Behalve met problemen die voortvloeiën uit de onderscheiden bevoegdheden, wordt de burger ook geconfronteerd met een reeks wettelijke beschikkingen, die in grote mate gepaard gaan met strafbepalingen en de oude regel dat iedereen geacht is de wet te kennen, volkomen heeft ondergraven. Het volstaat een aantal bladzijden van het *Belgisch Staatsblad* te citeren. Ik zal niet zeggen over welk departement het volgende voorbeeld gaat. Ik heb mij vermeid in het *Belgisch Staatsblad* van 10 juni 1989 en vind daarin: «Besluit: Enig artikel. In de bijlage bij het ministerieel besluit van 2 juli 1975 genomen in uitvoering van het koninklijk besluit van 27 mei 1975 betreffende de tegemoetkoming van de Staat in sommige begrafeniskosten van militairen die in werkelijke dienst zijn overleden, gewijzigd bij de ministeriële besluiten van 28 februari 1977, 5 februari 1980, 28 juli 1981, 17 mei 1983, 3 december 1984, 6 november 1985 en 8 september 1986, wordt de rubriek «2. Zinken doodskist 8 600 frank» vervangen door de rubriek «2. Zinken doodskist 9 500 frank.»

In het *Staatsblad* van vandaag op een terrein dat misschien minder luguber is, lees ik het volgende: «Voor de aanhangwagens waarvoor de aanvraag om goedkeuring ingediend werd vanaf 1 oktober 1988, mogen op verzoek van de constructeur de voorschriften van de voornoemde richtlijn 71/320/EEG laats-telijk gewijzigd door de voornoemde richtlijn 88/194/EEG, toe-gepast volgens de modaliteiten vastgelegd in de artikelen 41 tot 53 van dit besluit vervangen.»

De zin is zelfs niet af, want in het Nederlands ontbreekt het werkwoord. Met deze teksten wordt de burger dus geconfronteerd en deze taal moet hij kunnen begrijpen. Wanneer wij het aantal bladzijden dat het *Belgisch Staatsblad* dagelijks telt, in aanmerking nemen, kan men niet anders dan gewagen van rechtsonzekerheid, waar precies deze publikatie de essentiële waarborg van de rechtszekerheid voor de burger zou moeten zijn. Neologismen, nieuwe constructies, nieuwe begrippen, de confrontatie met het internationaal rechtssysteem en met anders geconstrueerde rechtssystemen zijn de ingrediënten van een juridische soep, die heet wordt gegeten en waaraan velen zich verbranden.

Nooit tevoren is de groei van de juridische bibliotheek zo groot geweest. De wisselende wetgeving maakt standaardwerken enkele jaren na hun verschijning tot een deel van het antiquariaat. Gelukkig hebben de automatisatie en de oprichting van specifieke databanken het mogelijk gemaakt, of althans de illusie gewekt, dat men de uiteenlopende rechtspraak kan benaderen. Men kan ze echter niet beheersen. Hier moet worden beklem-toond dat een uitbreiding van het systeem het gevaar van een statische rechtspraak inhoudt, waarbij de inventiviteit zowel van de pleiters, als van de rechtsprekende magistraten wordt beknot, doordat men over een eenvormig basismateriaal beschikt dat op gevaarlijke wijze de geesten kan benevelen en beperken in het zoeken naar nieuwe wegen. Dit is duidelijk de tol die men betaalt aan een complexe maatschappij, waarin het klassieke stramen van de verhouding tussen de burgers de meest originele, soms geïmporteerde formules, dwingen tot nieuwe, legistieke ingrepen.

Diezelfde complexe maatschappij maakt het eveneens meer en meer duidelijk dat de klassieke benadering van een verouderd Wetboek van strafrecht geen antwoord meer biedt op de moderne vormen van criminaliteit.

Op burgerlijk en commercieel vlak bestaan geen grenzen meer. Ons rechtssysteem komt herhaaldelijk in botsing met

anders geïnspireerde rechtssystemen. In het kader van de Europese Gemeenschap wordt naar coördinatie gestreefd, er worden concepten geïmporteerd waarvoor ons juridisch denken soms nog niet werd gevormd.

Fietsendieven kunnen nog steeds worden gevat, maar witteboordcriminelen glippen door de veel te ruime mazen van het net. Internationale politiediensten ter bestrijding van de criminaliteit worden binnen een andere maatschappelijke context geschapen. Ze worden zodanig omwoven door het web van internationale criminaliteit dat ze, zo ze al niet worden lamgelegd, geregeld met gif worden ingespoten. Dat leidt tot de schrijnende aanklacht die te laat weerklinkt in de publieke opinie, die de politieke verantwoordelijken veel te laat heeft wakker geschud. Er is dus duidelijk gebrek aan coördinatie.

Men klampt zich vast aan een systeem van letterlijke vertaling zonder het taaleigen in juridische termen om te zetten. De dienst van de legistiek op het ministerie van Justitie wordt geïsoleerd van het wetgevend werk dat door de andere departementen wordt geleverd en dat door het Parlement wordt goedgekeurd, soms onder politieke imperatieven of tijdnood. Al deze factoren brengen de burger in een doolhof waar hij zelfs met de hulp van specialisten zijn weg niet terugvindt. In die doolhof leiden de varianten in rechtspraak en rechtsleer tot werkelijke revoluties en verscherpt de onzekerheid nog meer.

Coördinatie, prioriteiten en planning zijn woorden die in het oude huis van Vrouwe Justitia soms als vloeken klinken. Zij zijn rustversturend in een archaïsche sfeer van genoegdoening, maar het zijn imperatieven om de maatschappij rechtszekerheid te kunnen blijven verzekeren.

Ik kom tot de werking van de Justitie. Zonder in details te treden, stel ik vast dat, zowel wat betreft onze wetboeken als onze gerechtsgebouwen en onze werkmethode aan de vooravond van het jaar 2000, de 19e eeuw nog steeds haar stempel drukt op de werking van de Justitie.

Het is hier niet de geschikte plaats om met betrekking tot de specifieke problemen van de gerechtelijke achterstand een conclusie te trekken uit het colloquium dat onlangs plaats had.

Men heeft jarenlang energie verspild aan wetenschappelijk onderzoek, adviesraden, analyses en statistieken om de oorzaken op te sporen van kwalen die men reeds lang kon vaststellen. Iedere medicus zal u zeggen dat een diagnose slechts nut heeft om de ziekte te kunnen omschrijven. Eens de ziekte gekend, moet men echter geen verdere analyse maken van de oorzaken, maar wel naar een remedie zoeken. Het heeft geen zin de door iedereen onderkende toestanden verder te analyseren en naar oorzaken of verantwoordelijkheden te zoeken, wanneer de enige mogelijke oplossing voor het probleem een degelijke aanpassing is aan deze tijd van het justitieel apparaat.

Een renovatie van het gerechtelijk apparaat vereist een andere geest dan het bewaren van de relikwieën voor het antiquariaat.

De Justitie is in ademnood en krijgt geen zuurstof. Men werkt met pleisters op een houten been. Men heeft ons te lang gezegd dat alle oplossingen — voor zover ze niets kosten — welkom waren. Sectoriële oplossingen voor detailproblemen zouden zonder debat onmiddellijk moeten kunnen worden gevonden omdat het in feite slechts om correcties gaat van een bestaande wantoestand.

Men schrijft wel niet meer met de ganzeveer, maar in de kabinetten van de advocaat-generaal tikt men nog altijd met twee vingers op een oude Remington. Men kleeft weliswaar geen fiscale zegels meer op de griffies, maar men schrijft nog altijd met de hand in de onmogelijk grote boeken, terwijl elders alles op diskettes wordt gezet. En de klasseringsmethodes van de privé-sector kunnen onmogelijk bij Justitie worden toegepast. Uitzonderlijk moderne magistraten hebben de tekstverwerker ontdekt, maar dan op eigen kosten. De minister is zeer fier uiteindelijk te kunnen aankondigen dat de parketten onderling zullen worden uitgerust met telefax, maar zolang geen globaal concept voor het verdedigen van de rechtsstaat het justitiebeleid beheerst, zal elke audit aantonen dat de gerechtseconomie negatief uitvalt. Ik wil het dan nog niet hebben over de zogenaamde proceseconomie bedoeld om op een snelle, goedkope en eenvoudige wijze het einddoel te bereiken, dit wil zeggen, met een minimum aan tijd, geld en arbeidsinspanning van alle betrokkenen, de rechtsstaat verzekeren, recht te zien spreken, recht te zien geschieden en als recht te ervaren. Als bedrijven in moeilijkheden kunnen worden gered door drastische maatregelen van topmanagers en als een bedrijf in falend geliquideerd moet worden, is het voor Justitie ook de hoogste tijd dat topmanagers de moeilijkheden er wegwerken en de erfenissen van het verleden er liquideren.

Jarenlang heeft Justitie op voluntariaat van buitenuit kunnen steunen. Het wordt tijd in constant overleg dit voluntariaat te motiveren. Het zal niemand verbazen dat ik hier in de eerste plaats denk aan de inspanningen van de balie, van de Nationale Orde van advocaten, maar ook van een reeks verenigingen en van individuele medewerkers aan adviesraden die met hun raadgevende stem voor Justitie altijd in de bres hebben gestaan.

Wij worden steeds meer geconfronteerd met aan de tijd aangepaste beroepen en belangen, maar Vrouwe Justitia blijkt niet in staat om de burger het vertrouwen in de rechtsstaat te waarborgen. De rechtsstaat is gebaseerd op een efficiënte werking, maar ook op het vertrouwen van de burger in die werking.

Wie steeds hoort zeggen dat het apparaat roestig is en verouderd werkt, zal in de goedbedoelde inspanning niet geloven. Zoiets ondermijnt de rechtsstaat. Onnodig te preciseren wat hiervan de gevolgen kunnen zijn.

Ik kom nu tot een derde thema. Coördinatie, efficiëntie en een aanpassing van de middelen aan de moderne tijd moeten de rechtsstaat waarborgen. De gegevens die ons werden verstrekt, bewijzen ten overvloede dat de geblinddoekte Vrouwe Justitia het niet meer ziet zitten.

De budgettaire sanering is natuurlijk noodzakelijk. Indien men de begroting van Justitie van 1978 jaarlijks had aangepast aan de indexevolutie, de materies inzake jeugdbescherming die recent naar de Gemeenschappen zijn overgeheveld, buiten beschouwing gelaten, dan zou de huidige begroting van Justitie in absolute cijfers 4,5 miljard meer bedragen. Men kan dus zeggen dat er over een periode van tien jaar een besparing van circa 20 pct. is gedaan op het budget van Justitie.

Het zou interessant zijn, mijnheer de Vice-Eerste minister, indien u eens aan de minister van Financiën zou vragen welk bedrag er jaarlijks aan beroepskosten wordt aangegeven door aanverwante beroepen, zoals notarissen, advocaten, accountants en deurwaarders. De som van de financiële inspanningen die deze personen, die men de hulpofficieren van het gerecht kan noemen, leveren om hun beroep te kunnen uitoefenen, ligt mijns inziens hoger dan het bedrag dat in de begroting van Justitie is ingeschreven.

Men kan natuurlijk blijven sleutelen aan een beperkte begroting. Men zal natuurlijk altijd wel de een of andere post vinden die nog met een paar honderdduizend frank kan worden vermindert. Dit heeft echter niets te maken met een sanering gekoppeld aan een beleidsvisie op lange termijn over het concept van de rechtsstaat. De tot hertoe gevolgde politiek op het departement van Justitie leidt uiteindelijk tot de slogan « la justice est un luxe dont on se passe au besoin ».

Indien wij beweren in de democratie te geloven, maar terzelfder tijd niet de moed opbrengen om de grondvesten van de rechtszekerheid te waarborgen en de kwaal te genezen zonder al te lang te morren over de oorzaak, dan zijn wij in feite zelf verantwoordelijk voor het ondergraven van die democratie en de rechtsstaat.

Wij moeten zoeken naar een minder omslachtige, een goedkopere en snellere rechtsbedeling. De praktijk wijst uit dat men thans over de middelen beschikt, en naar privé-rechtsbedeling grijpt. De uitbreiding van de privé-arbitrage bewijst dit ten overvloede. Dit is *in se* de negatie van de opdracht van de rechtsstaat, ook al is die privé-rechtsbedeling juridisch verantwoord. De gebreken van het gerechtsapparaat en de tekortkomingen van de Justitie als dusdanig leiden tot rechtsmisbruiken in het algemeen en tot procesmisbruik in het bijzonder.

Men dient de moed te hebben om het beleid van Justitie afhankelijk te maken van de noodzakelijke middelen. Men moet de moed hebben om over te gaan tot een onmiddellijke rationalisatie op het vlak van de huisvesting en de werkmethoden. Jarenlang werd er gezegd dat een toename van de personeelsbezetting met het behoud evenwel van de archaïsche werkmethodes, de verspreide en onaangepaste lokalen en de gebrekkige infrastructuur, een oplossing zou brengen. Dit duidt op een totale onwil om het gehele departement van Justitie aan te passen.

Een verandering van de personeelsbezetting op bepaalde punten kan tijdelijk de illusie wekken van een oplossing. In feite is het maar een bijkomende krachtsinspanning om het verroeste raderwerk draaiend te houden. Wie zegde indertijd: «Tous nos désastres politiques proviennent aussi logiquement de nos tentatives passées pour nous affranchir de la justice, que l'affaïssement de quelque partie de notre maison vient d'un défaut de fondation.»?

De fundamente van de democratische rechtsstaat moeten in stand worden gehouden. Dit kan men echter niet door de afgebrokkelde delen weer op te kalfateren en door de barsten toe te smeren. Hiervoor is een degelijke en grondige renovatie van de fundamente van onze rechtsstaat nodig. Zoniet riskeert ons steeds complexer staatsbestel te ontsporen.

Mijnheer de minister, dit was een pointillistische poging om een zeer dof schilderij te maken. Ik voeg er nochtans aan toe dat dit geen aanklacht is, maar alleen, en ik denk samen met u, een vaststelling van een nuchtere waarheid. U hebt daarbij de vaste wil getoond er uiteindelijk iets aan te doen en er niet alleen over te spreken. De SP-fractie betuigt u daarbij haar volle steun. U hebt, misschien enigszins verrast, een kleine, zij het dan symbolische, lichtstraal zien aanbrengen op dat donkere schilderij door de indiening van een amendement dat is ondertekend door drie praktijkjuristen die dagelijks met deze problematiek worden geconfronteerd.

Wanneer wij vandaag, en de verantwoording is zo duidelijk dat ik ze niet meer hoeft te herhalen, een verhoging vragen van één post van uw begroting met 100 000 frank — in gerechtszaken wordt gewoonlijk de symbolische frank gevraagd, maar dit is moeilijk in te schrijven in parlementaire documenten zodat de 100 000 frank kan worden aangezien als de symbolische frank — willen wij er daarmee op wijzen dat de 1,2 pct. van het totale budget ons onvoldoende lijkt om de rechtszekerheid in ons land nog verder te waarborgen.

Het is met vertrouwen in de visie die uzelf, ten overvloede en herhaaldelijk, in uw uiteenzetting bij deze bespreking hebt geuit dat wij uw begroting zullen goedkeuren, maar dat wij ook ons amendement handhaven. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Baert.

De heer Baert. — Mijnheer de Voorzitter, op mijn beurt feliciteer ik de heer Pataer voor zijn verslag dat, zoals hijzelf, minutieus en punctueel is en in een heldere taal en een bevattelijke stijl is geschreven, wat niet altijd het geval is.

Bij de bespreking van de begroting van het ministerie van Justitie is het onvermijdelijk dat sommige sprekers, en wellicht ook ikzelf, bepaalde zaken herhalen die reeds door anderen naar voren werden gebracht. Ik zal proberen dat zo weinig mogelijk te doen. Over enkele aspecten van het beleid van Justitie zal ik echter toch enigszins uitweiden.

In de eerste plaats, en ik heb dit ook in de commissie reeds gezegd, bevestig ik dat, in lengte van jaren, het departement van Justitie steeds het zwakke broertje is geweest, welke regeringsploeg er ook aan het bewind was. Ook de heer Erdman heeft daaraan herinnerd. Sedert 10 jaar is de omvang van de begroting van Justitie op gevoelige wijze gedaald in plaats van, zoals normaal ware geweest en zoals het voor de meeste andere departementen het geval was, te zijn gestegen.

Mijnheer de minister, wij mogen enige hoop koesteren dat de situatie onder uw beleid zal verbeteren. U is er in ieder geval in geslaagd om, wat deze begroting betreft, niet te moeten inleve-

ren. Daarbij wijs ik erop dat, aan de ene kant, op Justitie besparen nooit anders kan zijn dan bijzonder weinig besparen, en dat, daartegenover, op Justitie relatief behoorlijk wat meer uitgeven in het geheel van de begroting nooit aanleiding zal kunnen geven tot «verspilling», nu een kleine begroting met bijvoorbeeld 10 pct. verhogen ten hoogste neerkomt op een paar miljard.

Bovendien zal een uitbreiding van de kaders van de magistratuur en de griffies, derwijze dat het gerecht vlugger kan werken en dat de vonnissen vlugger kunnen worden uitgesproken, gedeeltelijk zelfbedruipend zijn door de inning van de registratie-rechten die op de vonnissen worden geheven.

Een uitermate belangrijke rol van de minister van Justitie is het, het hoofd te zijn van een van de drie staatsmachten, van de rechterlijke macht. De minister van Justitie is *le grand juge*.

De rechterlijke macht is mede door de scheiding van de machten de aangewezen beschermer van de individuele vrijheid van de burger en van zijn fundamentele rechten. Mijn oud-professor, Van Goethem, schreef ooit in een brochure ter inleiding van de rechtstudies dat «wie de tempel van het recht binnentreedt zich van de wijding van het recht moet bewust zijn». Dat geldt precies voor deze opdracht: de bescherming van de mensenrechten.

Justitie heeft dan ook tot taak bijvoorbeeld de verdragen in verband met de mensenrechten in onze wetgeving te doen opnemen en te doen naleven. Dat onze wetgeving en bijgevolg onze justitie daar op een aantal terreinen in het verleden nogal heeft gefaald blijkt uit enkele belangrijke arresten van het Europees Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg. Ik verwijs naar een paar recente belangrijke arresten over de bescherming van de rechten van de persoon van de geesteszieke en over de voorlopige hechtenis.

Mijnheer de Vice-Eerste minister en minister van Justitie, ook met uw degelijke medewerking, dat erken ik graag, is onze commissie voor de Justitie erin geslaagd met hard werken en taaie volharding het ontwerp betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke goed te keuren. Ik hoop dat het zeer spoedig in de plenaire vergadering kan worden besproken en aangenomen. Zo moeten wij niet vrezen eerstdaags voor het Europees Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg te worden gedaagd. Wij weten nu al dat de Belgische Staat in dat geval op smadelijke wijze zou worden veroordeeld voor zijn nog altijd geldende wetgeving betreffende de collocatie.

Wij zijn reeds veroordeeld voor onze wetgeving over de voorlopige hechtenis. Het Hof van cassatie, evenals de procureurs-generaal, hebben overigens daaruit de nodige consequenties getrokken en de rechtspraak werd aangepast.

Er blijken dienaangaande, dit is betreffende de voorlopige hechtenis, twee ontwerpen klaar te zijn, waarvan het kleinste reeds werd ingediend. In de brochure is daaromtrent uitvoerig uitleg gegeven. Het (kleine) ontwerp, dat in de commissie voor de Justitie ter bespreking is, zal ongetwijfeld moeten worden aangepast. Een aantal collega's hebben amendementen ingediend.

Het is een traditie dat vooral in zulke zaken de Senaat, en in het bijzonder de senaatscommissie voor de Justitie, zeer onafhankelijk handelt met een grote bekommernis voor de rechten van de burger, en zijn taak en verantwoordelijkheid als soevereine wetgever ten volle opneemt. Ik ben ervan overtuigd dat dit in verband met het ontwerp betreffende de voorlopige hechtenis ook het geval zal zijn.

Ik heb enkele opmerkingen bij de brochure, die overigens bijzonder interessant is en een schat aan wetenswaardigheden, plannen en vooruitzichten bevat.

De drie grote beginselen waarop het ontwerp in verband met de voorlopige hechtenis zal berusten zijn op zichzelf goed, behartenswaardig en zelfs lovenswaardig. Alles zal echter afhangen van de concrete inhoud die aan die beginselen wordt gegeven. En hier wringt het schoentje toch enigszins.

Het vrij verkeer van de advocaat van de gedetineerde en de onmiddellijke toegankelijkheid tot het dossier, zijn positieve punten, al hebben wij daaraan geen grote verdienste nu het Hof

te Straatsburg erop heeft gewezen dat de Belgische wetgeving hier met de conventie in strijd was en derhalve moest worden gewijzigd. Het is echter al goed dat wij trachten die rechtspraak te volgen.

Andere nieuwe beginselen die in verband met de voorlopige hechtenis worden aangekondigd, zijn aanvechtbaar, bepaalde ervan zelfs onaanvaardbaar. Dit geldt onder meer voor de criteria die de onderzoeksrechter en nadien de raadkamer kunnen hanteren om de voorlopige hechtenis te bevelen en te handhaven. De Senaat, daarin gevolgd door de Kamer van volksvertegenwoordigers, heeft in 1973 die voorwaarden verscherpt in die zin dat slechts de bedreiging van de openbare veiligheid, rekening houdend met de persoonlijkheid van de gedetineerde en de zwaarwichtigheid van de feiten, een grond kon zijn om tot voorlopige hechtenis over te gaan, of die te handhaven.

In de brochure wordt gezegd dat een nieuw criterium zal worden ingevoerd dat « duidelijker en meer beperkend » zal zijn. Wanneer ik dat nieuw criterium lees stel ik echter vast dat het vager en veel ruimer is. Uit de algemene formulering blijkt dat « enkel » de volstrekte noodzaak geldt opdat iemand kan worden aangehouden en aangehouden blijven in afwachting dat hij wordt veroordeeld. Het is evident dat een onderzoeksrechter of een raadkamer die moet beslissen over de voorlopige hechtenis, dit zeer ruim kan interpreteren.

De concrete formulering die daarop volgt, is naar mijn gevoel nog erger. Er staat allereerst dat slechts in aanmerking komen om de voorlopige hechtenis te motiveren: « de vrees dat de verdachte nieuwe misdrijven zou plegen ». Dat beantwoordt aan het bestaande criterium van gevaar voor de openbare veiligheid gezien de persoonlijkheid van de betrokkene. Doch verder staat er ook: « ... de vrees dat hij zich aan strafvervolging zou onttrekken. » Dat kan dan voor iedereen gelden. Het wordt dan een louter subjectieve mening van de onderzoeksrechter. Dat is al een zeer gevaarlijke formulering.

Dan komt: « de vrees dat de verdachte bewijzen zou laten verdwijnen ». Dat ware als grond tot voorlopige hechtenis volkomen verwerpelijk.

Ik heb vroeger in de commissie reeds gezegd dat het onder meer de bedoeling van de wet van 1973 was de voorlopige hechtenis met het oog op het belang van het onderzoek of met het oog op het verzamelen van bewijzen tegen de verdachte, te verbieden. De rol van de voorlopige hechtenis in het gerechtelijk onderzoek mag er niet in bestaan het onderzoek als dusdanig te bevorderen. Dan ontstaan er opnieuw toestanden zoals ik die ooit heb meegemaakt vóór de wet van 1973, namelijk dat een magistraat van de kamer van inbeschuldigingstelling aan een verdachte mededeelde dat zij zou aangehouden blijven zolang zij niet bekende. Die beklaagde is later vrijgesproken, dit voor *la petite histoire*.

De voorlopige hechtenis mag niet worden gebruikt in het belang van het onderzoek om het vinden van bewijsmateriaal te vergemakkelijken en dus onder meer om te beletten dat de beklaagde zogenaamd bewijzen zou laten verdwijnen.

In dezelfde gedachtengang wordt gesteld dat de voorlopige hechtenis mogelijk zou worden indien er sprake zou zijn van verstandhouding met derden. Ik kan mij voorstellen dat om het even welke onderzoeksrechter in elke zaak de voorlopige hechtenis kan motiveren met de opmerking dat de verdachte verstandhouding kan zoeken met derden.

In verband met de voorlopige hechtenis moet men er een volkomen andere filosofie op nahouden. Men mag dus niet eerst iemand aanhouden en dan zoeken naar mogelijke bewijzen van zijn schuld, maar men moet eerst het onderzoek zover laten vorderen, desnoods buiten zijn weten om — het onderzoek is inderdaad geheim —, dat men de morele zekerheid heeft dat er een zeer grote mate van waarschijnlijkheid bestaat van schuld. Pas dan mag men tot voorlopige hechtenis overgaan, wanneer de voorwaarden bepaald in de huidige wet vervuld zijn: gevaar

voor de openbare veiligheid rekening houdend met de persoonlijkheid van de beklaagde en de zwaarwichtigheid van de feiten.

We mogen echt niet teruggaan naar de toestand vóór 1973.

Verder, heb ik ergens gelezen — niet in de brochure — dat de idee opnieuw veld zou winnen, misschien nog niet onmiddellijk in het departement, misschien alleen nog maar in kringen van het openbaar ministerie, dat men zou willen terugkeren tot de mogelijkheid van hoger beroep tegen een weigering van de onderzoeksrechter om een bevel tot aanhouding af te leveren. Ook dat is volkomen verwerpelijk en werd in 1973 door het Parlement afgeschaft. Dat was toen niet naar de zin van de parketten in het algemeen en zelfs niet van de minister van Justitie. Maar het was een goede maatregel waardoor werd voorkomen dat iemand, die voor de onderzoeksrechter was verschenen, door hem was ondervraagd en vrijgelaten, een paar dagen later uit zijn bed kon worden gehaald ingevolge een procedure voor de kamer van inbeschuldigingstelling waar hij niets van wist, en waarbij hij niet was ondervraagd. *Le droit du mieux informé* mag niet terugkeren in ons strafrecht.

Rol en taak van Justitie is niet alleen de fundamentele rechten en de individuele vrijheid van de burgers te garanderen. Justitie heeft ook de zware, maar vererende opdracht een rol te spelen bij de kwaliteit van de wetgeving. Daarover hebben collega Erdman en anderen ook reeds gesproken.

Het bestuur van de wetgeving, thans met de nogal wonderlijke benaming « bestuur van burgerlijke en criminele zaken », moet een rol spelen bij het verbeteren van de legistische kwaliteit van de wetgeving en initiatieven, niet alleen van die uitgaande van uw departement, maar ook van de ontwerpen van andere departementen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, in de commissie heeft u gesteld dat het aantal juristen van dat bestuur zou moeten worden verhoogd. Ik kan dat slechts beamen. Het bestuur moet controle uitoefenen en verbeteringen aanbrengen. Het legistische peil van de ontwerpen van wet evenals dat van uitvoeringsbesluiten is soms bedroevend. De heer Erdman heeft enkele voorbeelden gegeven, al betroffen die vooral koninklijke besluiten.

Vaak ingevolge politieke imperatieven of tijdnood, zijn wij niet altijd in staat de wetgeving rustig te verbeteren of aan te passen, zowel wat betreft de klaarheid en de logische samenhang van de teksten als de zuiverheid van de taal, de continuïteit van de terminologie en de concordantie met de bestaande wetgeving. Aan dat bestuur van de wetgeving meer armslag geven, zou het werk in de commissie vereenvoudigen en aangenamer maken en zou de taak van de afdeling Wetgeving van de Raad van State verlichten. Ook de Raad van State kan nu eenmaal niet alles opmerken.

De heer Erdman heeft voorbeelden aangehaald uit een *Staatsblad* van recente datum. Mijnerzijds herinner ik aan de wet betreffende de meldingsplicht van verwerving van aandelen. De Senaat heeft op een aantal belangrijke gebreken gewezen, niet bij de inhoud maar wel bij de legistische opstelling van de teksten. Ik herinner ook aan de wet betreffende het speciale rechtscollege dat moet oordelen over de toepassing van de samenwerkingsakkoorden tussen Gemeenschappen, Gewesten en Staat. Wij hebben gepoogd daar nog iets aan te verbeteren. Tijdnood heeft ons belet, aangezien het ontwerp reeds door de Kamer was aangenomen, méér te doen.

Ik maak mij sterk dat met de superviserende hulp van een goed uitgeruste — zowel wat juristen als wat infrastructuur betreft — dienst voor de wetgeving wij althans legistiek gezien betere teksten zouden krijgen, waarbij wij meer vrijheid en tijd zouden hebben om ons over de inhoud zelf te buigen.

Anekdoten kunnen soms een betoog illustreren. Mijnheer de minister, ik behandel op het ogenblik heel toevallig twee vrij belangrijke zaken waarvan de oplossing eigenlijk zou afhangen van uitvoeringsbesluiten die er niet zijn. Het gaat overigens niet over het departement van Justitie. In een wet werd namelijk aangekondigd dat bepaalde zaken worden geregeld bij konink-

lijk besluit of ministerieel besluit doch de uitvoeringsbesluiten zijn er nog altijd niet. De rechtzoekenden komen daardoor in ernstige problemen. En de rechter voor wie de zaak aanhangig is, zal toch moeten beslissen bij carentie van de normgever.

Ook hierbij zou een goed uitgeruste dienst wetgeving met een grote bevoegdheid goede diensten kunnen bewijzen, door te wijzen op het ontbreken van uitvoeringsbesluiten, het voorbereiden van teksten enz.

Nog enkele zeer algemene opmerkingen over het penitentiair recht. U hebt verklaard dat u er niet aan denkt een volkomen nieuw strafwetboek in te voeren, maar dat u fragmentair te werk zult gaan en bepaalde goede delen uit het voorontwerp van koninklijk commissaris Legros in wetten zult proberen om te zetten. Dat lijkt mij een goede methode. Wanneer men immers het hele voorontwerp naleest, ziet men dat het interessante zaken bevat, maar ook elementen waarover elke advocaat en waarschijnlijk zeer vele magistraten erg de wenkbrauwen zullen fronsen.

En dan stelt men vast dat sommige zaken, die als innovatie worden voorgesteld, er in feite via schaar en lijmpot in zijn terechtgekomen.

Er staan ook goede zaken in en het is lovenswaardig dat u die alvast in het strafrecht incorporeert. Wij wachten uiteraard met enig ongeduld op de desbetreffende ontwerpen.

Ik wijs er ook op dat een fundamentele hervorming van het strafrecht onmogelijk is zonder een gelijktijdige hervorming van het strafprocesrecht. Ik heb reeds herhaaldelijk opgemerkt dat ons strafprocesrecht het meest wonderlijke wetboek is dat wij hebben. Het is vaak geen recht, maar een soort liturgie waarbij arresten van het Hof van cassatie worden opgehangen aan een woord, een punt of een komma. Gelukkig maar dat wij ten minste over die arresten beschikken om te weten waaraan we ons moeten houden, want het wetboek alleen volstaat vaak niet.

Inzake de strafprocedure ga ik ermee akkoord om het verslag in hoger beroep althans voor eenvoudige strafzaken af te schaffen. Indien men het verslag behoudt, zou men het misschien anders kunnen opvatten. Het verslag is immers niet volkomen verkeerd; de objectiviteit wordt er hoe dan ook in zekere mate door bevorderd. Tegenwoordig bestaat het echter bijna uitsluitend uit het letterlijk voorlezen van alle, de meeste of de naar het oordeel van de raadsheer-verslaggever belangrijkste processen-verbaal. Een goed verslag zou echter een synthese moeten geven van het dossier, doch zonder vooruit te lopen op de beslissing van het hof of de rechtbank. Het zou bevattelijk moeten zijn en de collega's precies voldoende moeten herinneren aan wat zij in elk geval vóór de strafzaak hebben gelezen.

In de commissie hebben wij het uitvoerig gehad over het gevangeniswezen. Ik heb uw aandacht gevestigd op een aantal aanpassingen van oude gevangenen die bijzonder geslaagd zijn, zowel op het vlak van de veiligheid als vanuit menselijk standpunt, hetgeen toch nog altijd het belangrijkste is bij de organisatie en de inrichting van een gevangenis. Het verbaasde mij echter te lezen dat de Lantingevangenis een goed voorbeeld van een gevangenis zou zijn en dat Brugge waarschijnlijk een slecht voorbeeld wordt. Ik veronderstel dat u eerder het omgekeerde heeft bedoeld: dat Lantin een goed voorbeeld is van een slechte oplossing en Brugge dan geen goed voorbeeld daarvan. Al ben ik van dit laatste niet zeker, De Lantingevangenis is duidelijk een mislukking, dat weet iedereen. Goede gevangenen moeten in de eerste plaats rekening houden met de menselijkheid. Ik denk steeds aan wat een directeur van een gevangenis mij ooit heeft gezegd, namelijk dat de vrijheidsberoving op zichzelf een meer dan voldoende zware straf is die men niet nog moet verzwaren door de grote verwijdering van familie en de eigen wereld in het algemeen. Bij de herinrichting van onze gevangenen moet in de eerste plaats daaraan worden gedacht.

In de commissie hadden wij ook een interessant gesprek over de zin van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ik heb u verwezen naar de voorbereidende werkzaamheden van de wet van 1888 inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling, de wet-Lejeune.

Ik heb het standpunt bestreden dat de mogelijkheid tot voorwaardelijke invrijheidstelling na het uitboeten van één derde van de vrijheidsstraf een loutere gunst zou zijn. Ik weet niet of wij mekaar op dat punt precies hebben begrepen. U zegt: «de voorwaardelijke invrijheidstelling na een derde van de straf is toch een gunst». Daar gaat het eigenlijk niet om. De enige correcte interpretatie van de bedoeling van de wetgever van 1888 is volgens mij dat de mogelijkheid die de gevangene heeft om zijn verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling, na het uitboeten van één derde van de straf, behandeld te zien door de bevoegde commissie een recht is en geen gunst. De voorwaardelijke invrijheidstelling zelf is dan in zekere mate wel een gunst, met dien verstande echter dat ook daar niet op willekeurige wijze de invrijheidstelling mag worden geweigerd, wanneer de veroordeelde aan de in de wet gestelde criteria voldoet, dus wanneer hij voldoende gesocialiseerd, gerehabiliteerd is, voldoende blijk geeft van verbetering.

Naar de geest van de wet van 1888 is het voor de gevangene wel een recht om na uitboeting van één derde zijn zaak te zien voorbrengen voor de commissie van de gevangenen met het oog op zijn invrijheidstelling. Men mag bijvoorbeeld niet zeggen om allerlei redenen van materiële aard, omdat men te weinig personeel heeft of omdat de procedure te lang duurt, dat de voorwaardelijke invrijheidstelling maar kan worden gevraagd nadat een veroordeelde de helft van zijn straf heeft uitgezeten. Dat is tegen de geest en tegen de letter van de wet van 1888. Wanneer de betrokkene het vraagt, moet zijn vraag worden behandeld. Dat moet een automatisme zijn.

Daar wordt als nogal klassieke dooddoener tegen aangevoerd dat, als systematisch zou worden ingegaan op de verzoeken tot voorwaardelijke invrijheidstelling na het uitzitten van één derde van de straf, de rechtbanken zwaardere straffen zouden uitspreken om die mogelijkheid te compenseren.

Dat is niet juist. Ik ben jarenlang plaatsvervangend rechter geweest in een rechtbank van eerste aanleg, ik ben zelfs een aantal maanden gedelegeerd geweest als actief plaatsvervangend rechter met drie correctionele zittingen per week en nooit is bij een deliberatie de vraag ter sprake gekomen of de persoon in kwestie niet na het uitzitten van één derde van de straf zou vrijkomen. Bij elke deliberatie hebben wij steeds opnieuw getracht de zwaarte van de feiten, de persoonlijkheid van de beklagde en de mogelijkheden van verbetering af te wegen alvorens te beslissen welke straf zou worden opgelegd. Nooit rees daarbij de vraag of de veroordeelde na het uitzitten van één derde, of de helft, of twee derde van de straf vrij zou komen. Een dergelijke opvatting zou verkeerd zijn. Ik zeg ook niet dat elke veroordeelde na uitboeting van één derde van de straf moet vrijkomen. Ik sta er wel op dat ten minste zijn verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling wordt onderzocht.

Dezelfde opwerping zou trouwens op precies dezelfde wijze kunnen gelden tegen het niet-uitvoeren van de korte gevangenisstraffen. Als rechters zwaarder zouden straffen omdat ze denken dat veroordeelden na het uitzitten van bijvoorbeeld één derde van de straf vrijkomen, waarom zouden ze dan niet zwaarder straffen als ze weten dat gevangenisstraffen van ten hoogste vier maanden toch niet worden uitgevoerd? Ze zouden dan tot zes maanden kunnen veroordelen om te maken dat de veroordeelde toch wordt opgesloten. Doch dat geschiedt niet. Dat zijn dus ook geen goede argumenten.

Mijnheer de minister, omdat de tijd te beperkt is, zal ik vandaag niets zeggen over de gerechtelijke politie, hoewel ik daar een aantal opmerkingen over te maken heb. Ik wil wel nog uw aandacht vragen voor de rechtsbedeling in het algemeen. U hebt grote plannen voor de aanwerving en de opleiding van de magistraten. Ik vind dat goed. Het is misschien de eerste keer dat een minister denkt aan een vooropleiding door middel van stage, en zelfs aan een heuse selectie.

In zekere zin is dat dus prachtig, maar ik meen ook dat de beste voorbereiding tot de magistratuur nog altijd een behoorlijk aantal jaren balie is. We stellen dagelijks vast dat een aantal advocaten, geslaagd voor het vak, na een tiental jaar balie om één of andere reden naar de magistratuur willen overgaan, advocaten die aanzien bij de rechtbanken en bij hun confraters

hadden verworven. Dit zijn nog altijd de beste magistraten, ook al hebben ze als dusdanig geen enkele specifieke opleiding gekregen.

Een ander delicaat punt is de vergoeding van de magistraten en de griffiers. We moeten niet zover gaan als in Groot-Brittannië waar er zeer weinig magistraten zijn die zeer hard moeten werken, daarvoor vorstelijk betaald worden en daardoor een zeer grote onafhankelijkheid hebben. Maar we mogen ook niet het andere uiterste aanvaarden, namelijk dat een ambt in de magistratuur een soort slecht betaalde sinecure zou zijn — en ik weet wat ik zeg — waarin men weinig moet werken doch ook slecht betaald wordt. Ik pleit voor een middenweg: enerzijds een ambt dat behoorlijk vergoed wordt en anderzijds degelijk en voldoende werkvolume eisen.

De minister heeft zelf in de commissie gezegd dat hij reeds aan de volgende legislatuur denkt. Met al het wetgevend hooi dat hij op zijn vork heeft genomen zullen wij inderdaad ver in de volgende legislatuur terechtkomen. Het kan ook geen kwaad dat een minister eens ver vooruit denkt. De remuneratie en de waardigheid van de magistratuur moeten worden herzien.

Nu is elke magistraat die zijn maatschappelijke status wil verbeteren, verplicht te postuleren naar een hoger ambt. Van rechter in de rechtbank van eerste aanleg wil men onderzoeks-rechter worden, men wil opklimmen tot ondervoorzitter, raadsheer in het hof van beroep enzovoorts. Heel wat magistraten brengen aldus een groot deel van hun tijd door met postuleren. En het is begrijpelijk dat men in de carrière waarvoor men gekozen heeft, in de mate van het mogelijke een top wil bereiken. Het is echter duidelijk dat hier een aantal nadelen aan verbonden zijn. Ik geloof dat wij er moeten aan denken de structuur van de magistratuur te herzien en een soort van vlakke loopbaan in te voeren, zodat men de top kan bereiken vanop de plaats waar men begonnen is. Een voorzitter van een kamer in een rechtbank van eerste aanleg die de hogere beroepen tegen vonnissen van het vredegerecht behandelt, is mijns inziens even belangrijk als een kamervoorzitter in een hof van beroep. Zo'n voorzitter in een rechtbank van eerste aanleg zal soms zeer belangrijke zaken in hoger beroep behandelen, zoals pachtzaken of zaken betreffende handelshuurovereenkomsten, om van de delicate familie-zaken niet te spreken.

Ik wil het nu even hebben over de gerechtelijke achterstand. Er moet allereerst voldoende personeel zijn, genoeg magistraten en griffiers. Ook de stafhouder van Antwerpen sprak in die zin tijdens het colloquium in de Senaat over de gerechtelijke achterstand. Men mag van de magistratuur vragen serieus en behoorlijk te werken, maar het is niet goed een industrieel werkt tempo op te leggen. Dit zou immers de kwaliteit van de gerechtelijke uitspraken ongunstig beïnvloeden.

In het verleden is er ook te weinig aandacht besteed aan het personeel van de griffies. De magistraten zouden misschien wel het werk nog kunnen bijhouden, maar de griffiers, de klerk-griffiers en de bedienden van vele griffies kunnen onmogelijk het ontzaglijke hun opgelegde werk aan.

De automatisering kan ook een belangrijk hulpmiddel zijn. Sommige vonnissen die in feite een soort administratieve handelingen zijn, kunnen immers worden gestandaardiseerd.

Ook moge ik vragen aandacht te besteden aan de managementkwaliteiten van de korpsversten in de rechtbanken. Indien een korpsoverste er verstand van heeft om mensen aan het werk te zetten, de kwaliteit en kwantiteit van het werk kan beoordelen en daarover geregeld verslag laat uitbrengen, en de zaken volgt, kan hij zijn rechtbank beter laten renderen. Wij hebben allemaal dergelijke «chefs» gekend. Maar er zijn er ook anderen. In het colloquium werd gezegd dat er op een zitting van de rechtbank gemiddeld 40 pct. van de zaken die moeten worden gepleit, wegvallen. U kan misschien de rechtbanken suggereren om 40 pct. meer zaken op de rol te plaatsen. Er vallen er dan ook wel 40 pct. weg, maar in totaal worden er dan toch een normaal aantal zaken behandeld, zodat de gerechtelijke achterstand zal verkleinen.

Mijnheer de Vice-Eerste minister, ik heb geen bezwaar tegen alleenrechtsprekende magistraten in rechtbanken van eerste aanleg, tenzij in zeer delicate of zeer zware zaken of wanneer een

van de betrokken partijen het anders wil. Ik sta echter aarzeland, om het zacht uit te drukken, tegenover alleenrechtsprekende magistraten in zaken in hoger beroep. De wijziging ter zake in het Gerechtelijk Wetboek tijdens de vorige regeringsperiode ingevoerd was mijns inziens een vergissing. Nu heeft er in een zaak in hoger beroep van de rechtbank van eerste aanleg in principe maar één magistraat zitting met dien verstande dat de partijen, op het ogenblik dat zij een rechtsdag vragen, kunnen verzoeken de zaak naar een kamer met drie rechters te verwijzen. Dat voor het hoger beroep tegen vonnissen van de vrederechters.

Wij hebben echter, merkwaardig genoeg, wat het hof van beroep betreft, de bepaling ingevoerd dat, op enkele zaken die uitdrukkelijk worden aangewezen na, alle zaken ook door een alleenrechtsprekende magistraat moeten worden behandeld tenzij de appellant in zijn akte van hoger beroep of de geïntimeerde binnen de maand na de akte van hoger beroep bij aangetekend schrijven, zou vragen de zaak naar een kamer met drie raadsheeren te verwijzen.

Wij zouden de omgekeerde weg moeten bewandelen: in principe wordt de zaak behandeld door een kamer met drie magistraten, maar wanneer de partijen het vragen voor een kamer met één magistraat. Alles zal dan afhangen van de omvang en van de ingewikkeldheid die de zaak heeft gekregen in de loop van de schriftelijke procedure, van het wisselen van de conclusies voor de rechter in hoger beroep.

Mijnheer de minister, ik moge nog een laatste idee opperen in verband met de werking van het gerecht, met de rechtsbedeling. Ooit werd op een congres van de Vlaamse Juristenvereniging in 1969 de idee geopperd dat ook voor de magistratuur, en voor de werking van het gerecht in het algemeen, een ombudsman een bijzonder interessante instelling zou kunnen zijn. Deze idee heeft eigenlijk geen effect gesorteerd. En nochtans, het gebeurt nog dagelijks dat partijen of advocaten onheus worden bejegend door parketmagistraten of door sommige voorzitters. Het gebeurt geregeld dat kamers van rechtbanken geen vonnissen uitspreken, of slechts na vele maanden zonder dat daarvoor een ernstige reden was. Dergelijke aspecten van een gebrekkige werking van het gerecht zouden moeten kunnen worden aangeklaagd door een ombudsman. Men zou daar ongetwijfeld gevoelig voor zijn, vooral voor de publiciteit, wat de wijze van rechtsbedeling zeker zou verbeteren.

Mijnheer de minister, ik zal vandaag niet spreken over de balie. Ik hoop dit alsnog bij een andere gelegenheid te kunnen doen.

Ik sluit mij toch aan bij de woorden van de heer Erdman. Wanneer het al te statisch karakter van onze rechtspraak, gelukkig af en toe, wordt doorbroken, wanneer nieuwe problemen aan de rechtbanken worden voorgelegd, is zulks te danken aan de balie, aan de advocaten, die soms schijnbaar buitenissige problemen aan de rechtbanken voorleggen, maar daardoor vaak nieuwe uitspraken uitlokken en bekomen dat de rechtspraak niet al te statisch blijft en dat ze de evolutie van de maatschappij blijft volgen.

Het is een van de belangrijke taken van de balie het leven van het recht in stand te houden en het niet te laten verstarren.

Ik wil ook iets kwijt over de bekommering van ons, oudere advocaten, in verband met de situatie van de stagiairs. Mijnheer de minister, in de 19e eeuw heette de balie *la profession de ceux qui n'en ont pas*. Het ging toen vaak om rijken die het beroep van advocaat uitoefenden als het ware als een vorm van vrijetijdsbesteding. Die tijd is echter lang voorbij. De stagiairs behoren vandaag, in de meeste gevallen, tot de minder-vermogenen of zelfs de behoeftigen in onze maatschappij. Zij moeten echter blijven instaan voor de gratis verdediging van «behoeftegen» die vaak veel minder behoeftig zijn dan zijzelf. Ik heb mij ooit, als stafhouder van de balie, verplicht gevoeld aan een stagiair toelating te verlenen een beroep te doen op steun van het OCMW. Ik vond dat in zijn geval niet in strijd met de waardigheid van het beroep van advocaat. Het was zijn schuld niet dat hij een aantal pro deo's moest pleiten en daarvoor niet werd betaald.

Het gaat dus niet op dat de plicht om behoeftigen te verdedigen en de financiële last daarvan wordt gelegd op de schouders van degenen die die last niet kunnen dragen. Daarom is het een goede zaak dat uw voorganger, mijnheer de minister, de vergoeding voor advocaten die pro deo pleiten heeft ingevoerd. De kredieten die daarvoor werden uitgetrokken zijn echter nog bijzonder karig. U hebt een poging gedaan om die te verhogen. U is er zelfs in geslaagd er dit jaar 90 miljoen voor in te schrijven. Dat is een verbetering, maar het is niet genoeg.

Men moet op termijn, zoals in de ons omringende landen waar men van meer sociale zin ten aanzien van de stagiairs heeft getuigd, de stagiairs die een behoorlijk aantal pro deo zaken pleiten en een behoorlijk aantal toewijzingen aanvaarden de mogelijkheid geven om daarvan een redelijk, zij het sober bestaan op te bouwen en daarvan te kunnen leven, wat nu helaas op verre na niet het geval is.

Bovendien moet het systeem van de boekhouding van de vergoedingen en hun verdeling, dat zeer zware lasten met zich brengt voor de balies waarvan sommige zelfs een bijkomende bediende hebben moeten aanwerven, alsmede voor de Nationale Orde, worden vereenvoudigd derwijze dat de organisatie minder kost en dat bovendien de vergoeding, zoals de heer Cerexhe heeft aangestipt, op een behoorlijk tijdstip kan worden uitbetaald.

Mijnheer de minister, ik vind uw aanpak van de problemen bij Justitie en de wijze waarop u in de commissie voor de Justitie meewerkt, verfrissend en deugdelijk, derwijze dat wij het beste menen te mogen verwachten voor de toekomst en voor de wijze waarop u het departement gedurende de eerstvolgende jaren zult leiden. Wij zullen dan ook uw begroting met overtuiging aannemen. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à M. Serge Moureaux.

M. S. Moureaux. — Monsieur le Président, le débat en commission ayant permis un échange de vues extrêmement fructueux, complet et précis sur une série de points que j'avais soulevés, je pourrai être assez concis. Ceux qui désirent approfondir les questions étudiées alors peuvent se référer à l'excellent rapport de M. Pataer. Ils constateront que le ministre a eu le souci de répondre de la manière la plus complète et souvent la plus convaincante à des interrogations que je jugeais importantes.

Permettez-moi cependant d'aborder quelques problèmes que j'ai évoqués, en essayant d'en dégager les éléments essentiels à mes yeux.

Je parlerai d'abord, monsieur le ministre, d'un problème qui, vous le savez, me tient particulièrement à cœur, à savoir l'application de la loi de 1980 sur le statut des étrangers en Belgique.

Nonobstant le climat dans lequel se déroule la vie publique — je pense aux campagnes électorales et aux déclarations que l'on peut entendre à la télévision, au soir de ces campagnes —, il faut que nous soyons attentifs à respecter nos règles. Il est tentant, pour plaire au public, de dire que certains étrangers n'ont qu'à retourner dans leur pays chaud pour y soigner leur bronchite! Cependant, je ne suis pas très sûr que ce type de discours soit digne d'un Etat qui se veut un Etat de droit.

Monsieur le ministre, ce que j'ai critiqué dans l'application de la loi sur les étrangers, c'est ce qui me semblait être une dérive par rapport à la volonté du législateur de l'époque. En tant que rapporteur au Sénat de ce dossier très important, j'étais conscient que cette loi marquait un progrès remarquable sur le plan juridique, progrès qui plaçait probablement la Belgique en tête des Etats européens pour la qualité de sa législation en la matière. M. Rolin, ancien Président de notre assemblée et ancien président de la commission de la Justice, est à la base de ce texte tout à fait important et je voudrais personnellement m'en faire le défenseur et vous demander, parce que j'ai le sentiment que vous êtes d'accord sur les grandes lignes avec mes interventions, de veiller à ce que cette législation ne subisse pas une dérive dans son application et à ce que l'on ne retourne pas en arrière quant aux notions essentielles d'Etat de droit et de sécurité juridique.

Trop de cas récents prouvent — vous l'avez d'ailleurs reconnu — un certain arbitraire dans la manière d'appliquer la législation, d'adopter le système du coup par coup qui peut très rapidement nous ramener, si on n'y prend garde, à un régime de faveur, de passe-droit et, bien sûr, dans les cas les plus criants et les plus déplorables, à de véritables voies de fait à l'égard de certains étrangers.

La simple lecture des documents que vous avez diffusés, notamment de la très belle brochure que vous avez éditée, révèle, statistiques à l'appui, l'augmentation tout à fait anormale à mes yeux, des ordres de quitter le territoire et des écrous qui sont la conséquence de certaines mesures prises en vue de précéder la remise à la frontière de certains étrangers.

J'estime — je vous l'ai déjà dit et vous avez fourni des explications qui ne me semblent pas convaincantes — que nous sommes passés d'un régime qui, en 1980, dans l'esprit du législateur, devait être tout à fait exceptionnel — le régime de la mise en détention d'un étranger, puisqu'on ne peut exécuter immédiatement une mesure de renvoi — à un régime qui a tendance à se généraliser et même à perturber d'autres aspects de votre politique; je pense, par exemple, à l'encombrement des prisons.

L'usage de plus en plus fréquent des écrous — un millier supplémentaire chaque année — doit nous inquiéter, surtout lorsqu'à la lecture des statistiques, on constate que plus de 80 p.c. de ces mesures ne sont pas suivies d'effets concrets; en outre, la personne doit finalement être remise en liberté après trente jours, ce qui signifie que l'on a procédé à une détention inefficace.

Cela me rassure quelque peu d'apprendre que vous partagez notre inquiétude et que vous allez vous efforcer de trouver des règles de fonctionnement qui puissent vous permettre, à l'avenir, de freiner ce mouvement doublement inefficace puisque, d'une part, il transforme une exception en règle et que, d'autre part, il perturbe d'autres aspects de votre politique, et notamment la politique pénitentiaire.

Au cours des débats, je vous ai mis en garde contre certains cas dans lesquels des étrangers bénéficiant d'un statut CEE et possédant une carte de séjour se voient retirer ce document et reçoivent à la place un ordre de quitter le territoire. Il s'agit de cas que j'ai vécus personnellement ou qui m'ont été signalés par des avocats et qui constituent de véritables voies de fait contre lesquelles il conviendrait de se prémunir, ce qui n'est possible que par des indications précises que vous donneriez à votre administration.

Je vous ai, par exemple, raconté l'histoire tragique — qui illustre parfaitement mes propos — de cette mère libanaise de septante-huit ans, dont le fils est un médecin belge, qui se voit signifier un ordre de quitter le territoire à l'expiration de son visa de trois mois. On veut la renvoyer à Beyrouth, sous les bombardements des quartiers chrétiens, alors qu'elle est à la charge de son fils et qu'elle bénéficie légalement du statut CEE. Cette mesure est non seulement illégale, mais aussi totalement absurde et tout à fait inhumaine dans le contexte actuel.

J'ai également évoqué le cas de cet accidenté du travail, qui a perdu l'usage d'une main et qui se trouve dans l'impossibilité d'assurer ses soins à l'Université catholique de Louvain. Le chirurgien doit lui fixer une prothèse destinée à lui permettre progressivement de se servir à nouveau de sa main. Or, il éprouve les plus grandes difficultés à obtenir satisfaction auprès de notre consulat au Maroc.

Je tiens à répéter à cette tribune — j'estime que de tels faits doivent se savoir et être répétés, pour en empêcher le renouvellement — que la corruption règne dans le personnel marocain de ce consulat et que certaines personnes doivent verser des pots-de-vin pour obtenir ce qui leur est dû normalement en vertu de notre législation.

On peut donc signaler toute une série de faits qui portent préjudice aux étrangers, même à ceux qui ont obtenu la naturalisation belge; ils éprouvent les plus grandes difficultés à voir leurs droits respectés. Je vous ai dit, monsieur le ministre, que cet état d'esprit en dérive de notre administration se traduisait

jusque dans la brochure que vous avez diffusée, puisqu'on y voit cité avec une connotation péjorative ce qu'on y appelle « le problème des mariages simulés ».

L'administration de la police des étrangers s'était effectivement arrogé une espèce de pouvoir de surveillance de la qualité des mariages contractés par les étrangers, pour vérifier si ces unions n'avaient pas pour but de violer ou de contourner la législation en la matière.

En date du 9 décembre 1988, le Conseil d'Etat a rendu un arrêt qui, de manière définitive, tranche clairement le problème au détriment de la thèse de votre administration: « Considérant que selon l'article 40, le conjoint d'une Belge est assimilé à un étranger CEE, que selon l'article 43, le séjour ne peut être refusé à l'étranger CEE que pour des raisons d'ordre public, de sécurité publique ou de santé publique, que ces articles n'exigent nullement que pour être admis au séjour, l'étranger CEE cohabite avec son conjoint belge, qu'il lui suffit d'être son conjoint sans pour autant vivre avec lui, que la partie adverse a excédé ses pouvoirs en fondant son ordre de quitter le pays sur un défaut de cohabitation effective qu'elle n'établit d'ailleurs pas, qu'il n'appartient pas » — et ceci est essentiel — « à l'administration de présumer qu'un mariage n'est contracté qu'en vue d'une installation dans le pays, que le requérant devait se voir reconnaître le droit de séjour, que la circonstance que son épouse est décédée n'est pas de nature à lui faire perdre ce droit, la décision ministérielle est annulée. »

On dispose d'une base juridique claire et solide qui écarte totalement la thèse implicitement reprise dans la brochure que vous avez fait diffuser. Il faudra veiller à donner à l'administration des instructions précises pour qu'à l'avenir elle ne s'immisce plus dans l'appréciation des raisons pour lesquelles les étrangers contractent mariage, ce qui est finalement assez étonnant dans un Etat où l'on respecte la vie privée. De plus, les conventions auxquelles la Belgique adhère imposent ce respect.

Je tenais à exposer ces faits qui me semblent aller à l'encontre des discours de la classe politique belge. En effet, l'on estime généralement que le problème des immigrés doit se résoudre à travers l'accueil des étrangers qui veulent s'intégrer. Des discours en ce sens ont été tenus sur tous les bancs de cette assemblée, peut-être à une exception près. Il faut favoriser la naturalisation et donc rendre aisé l'accès de l'étranger à la nationalité belge lorsqu'il souhaite s'intégrer à notre vie collective. Malheureusement, les témoignages sont nombreux à propos d'obstacles multiples et répétés rencontrés par des immigrés demandant la naturalisation. Curieusement il arrive que l'examen de leur dossier par l'administration à la suite d'une demande de naturalisation aboutisse à l'ordre de quitter le territoire.

Monsieur le ministre, au cours des discussions en commission vous avez tiré une conclusion à laquelle je souscris entièrement. Vous avez déclaré qu'il ne faudrait pas que, finalement, l'étranger qui essaie de se conformer à la réglementation et qui retourne dans son pays d'origine pour demander le visa, soit sanctionné parce qu'il se manifeste, alors que les étrangers clandestins, assez malins pour ne jamais entreprendre de démarches, puissent tranquillement résider dans notre pays jusqu'au jour où ils seront interpellés par une patrouille. A cette situation s'ajoutent encore les problèmes de la contradiction entre les décisions relatives au permis de travail et au permis de séjour.

Je crois qu'il convient, monsieur le ministre, de réaliser un ajustement entre le dialogue du Parlement et du gouvernement. Je vous remercie d'avoir abondé dans le même sens que moi sur le plan philosophique et d'avoir affirmé qu'il n'y avait, dans votre chef, aucune volonté de faire marche arrière à propos de l'Etat de droit et de l'esprit de la loi de 1980.

J'ai abordé en commission le problème du contrôle par l'Exécutif et par le Parlement de l'usage de ce qu'il convient d'appeler les fonds spéciaux ou secrets. Nous votons des crédits à cet effet, ce qui pose, il faut bien reconnaître, un problème car le contrôle est difficile à réaliser. Vous avez vous-même reconnu qu'il n'était pas facile de concilier un certain nombre d'impératifs de sécurité publique avec la nécessité de vérifier l'usage de ce type de fonds spéciaux.

Je voudrais insister sur le fait que nous devons nous accorder très rapidement sur des formules qui évitent les situations qui se sont produites récemment.

Il est bon que le juge d'instruction dispose d'une liberté totale. Nul ne peut contester son droit de perquisitionner dans les locaux de la Sûreté de l'Etat.

Comme l'a souligné l'ancien administrateur adjoint de la Sûreté devant la commission d'enquête de la Chambre, il est évident que ce type de perquisition affole complètement ceux que l'on peut appeler « les informateurs de la Sûreté ». Désormais, ils redouteront que leur nom apparaisse dans un dossier accessible à l'un ou l'autre truand.

Si le juge d'instruction collecte des informations, il doit les faire figurer au dossier qui est légalement à la disposition des prévenus. Il est anormal qu'à défaut d'un contrôle suffisant, le système aboutisse à l'extrême inverse, c'est-à-dire à un risque de dévoiler des renseignements qui ne doivent pas être divulgués.

Le Parlement et le gouvernement doivent trouver de commun accord un moyen d'éviter ce genre d'accidents à l'avenir, en s'assurant qu'un contrôle réel des fonds est opéré correctement sans compromettre la sécurité des agents des services en cause.

Vous avez émis des suggestions, avancé des hypothèses et je pense que le Parlement veillera, dans les semaines à venir, à leur concrétisation.

J'ai émis plusieurs idées que je me permets de rappeler. Les mandats d'administrateurs de la Sûreté ou d'autres services devraient être limités dans le temps. Ils ne devraient pas être attribués jusqu'à la mise à la retraite. La routine et les habitudes peuvent conduire à des pratiques contraires à l'intérêt de la sécurité publique et à l'efficacité du service. Il convient donc de réfléchir à la limitation de la durée de ces mandats de même qu'à un contrôle efficace des nominations en s'assurant de la qualité morale et intellectuelle des agents dans l'exercice de leur mission. Aux Etats-Unis, les intéressés sont interrogés par des commissions *ad hoc* avant confirmation de leur nomination. Il convient peut-être d'aller dans cette direction, encore que la Constitution rende probablement ce type de solution difficile à mettre en place. On pourrait peut-être imaginer des solutions qui seraient voisines, parallèles, symétriques, sans toutefois être identiques.

Je ne suis pas le seul à penser que, dans ces domaines très sensibles, le Parlement doit absolument être associé au contrôle d'une manière ou d'une autre et retrouver la possibilité de veiller à ce que l'esprit dans lequel ces fonctionnaires travaillent soit celui de service public, de service collectif de l'Etat.

A ce propos, je souhaite rappeler que j'ai été à la fois surpris et effrayé des déclarations faites à la presse par l'administrateur général, M. Raes. Il a été attaqué, c'est un fait, il était donc normal qu'il se défende et peut-être même avez-vous eu raison de l'y autoriser. Toutefois, ses déclarations me paraissent pour le moins inquiétantes. En effet, selon lui, il n'était pas question de terrorisme dans les affaires du Brabant wallon parce qu'aucune revendication de l'extrême droite ne figurait dans ses dossiers. Je considère ce point de vue tout à fait absurde et me demande dans quelle mesure M. l'administrateur général ne cherche pas, en quelque sorte, à « noyer le poisson », à moins qu'il ne connaisse mal le sujet! En effet, les spécialistes qui, depuis plusieurs années, tentent d'analyser le problème du terrorisme européen — qu'il s'agisse de l'euroterrorisme d'extrême gauche ou de l'euroterrorisme d'extrême droite — savent tous qu'autant le terrorisme d'extrême gauche est « logomachique » et revendicateur, au point que ses partisans distribuent des ouvrages de quarante-cinq pages dactylographiés à chaque attentat, autant celui d'extrême droite est muet dès l'instant où il agit. Il essaie même très souvent de faire en sorte que les attentats, dont il est l'auteur, soient attribués à d'autres!

L'exemple italien est, à cet égard, particulièrement probant. Le terrorisme s'est, en effet, manifesté dans ce pays, de manière sanglante au point d'avoir dépassé, et de très loin, les agressions commises en Belgique par les CCC. Je songe, en l'occurrence, à l'attentat de la gare de Bologne et à celui de Milan, qu'ils ont

tenté de faire attribuer à des milieux anarchistes qui ont d'ailleurs été poursuivis pendant plusieurs années.

M. l'administrateur de la Sûreté explique son point de vue en précisant qu'en Belgique, certains « attentats » ont été revendiqués. Je suppose qu'il faisait allusion à certaines actions du Front de la jeunesse. C'est, en l'occurrence, confondre « autour » et « alentour ».

Dans le cas qui nous préoccupe, il ne s'agit pas d'opérations de type publicitaire de petite envergure, à savoir lancer des tracts ou de la farine dans les stands réservés aux voitures Skoda ou de marques soviétiques, mais d'attentats terroristes ayant des conséquences dramatiques, avec mort d'hommes, comme ce fut le cas en Brabant wallon.

Si, en Italie ou ailleurs, le terrorisme d'extrême droite s'est toujours manifesté par l'absence de revendication, oser affirmer que les attentats meurtriers, commis en Belgique, parce que non revendiqués, ne peuvent être le fait de l'extrême droite, me paraît aberrant. Venant du plus haut fonctionnaire, responsable du contre-terrorisme, j'estime cette remarque à tout le moins effarante, sinon inquiétante.

Ayant réussi, monsieur le ministre, à reconstituer mes notes, qui avaient disparu — c'est assez curieux, vous en conviendrez —, je suis en mesure de vous poser les questions qui me préoccupent particulièrement.

Je voudrais à nouveau aborder la question que voici : certains d'entre nous n'apprécient guère le fait que l'administrateur général de la Sûreté ait reçu, du roi du Maroc, la plus haute distinction honorifique de l'Etat marocain. Il semble que M. l'administrateur ignorait qu'il serait décoré lorsqu'il est parti. D'aucuns en ont conclu qu'il n'est peut-être pas aussi bien renseigné qu'on le prétend ! Sans doute est-ce une plaisanterie ?

Il est toutefois inquiétant qu'un haut fonctionnaire, dirigeant d'un service de renseignements, puisse être ainsi honoré par un chef d'Etat étranger. Qu'il y ait des connexions, au sein de nos alliances avec des services étrangers, je puis le concevoir, en tout cas si ce type de renseignements réciproques fait partie de nos traités internationaux. Mais ce n'est pas le cas. La Belgique compte, nous le savons, une importante « colonie » d'origine marocaine. Près de 70 000 Marocains demeurent, en effet, à Bruxelles. Une des caractéristiques de cette immigration marocaine est la manifestation d'une certaine turbulence par rapport au régime du roi du Maroc, régime qui n'est pas un modèle de démocratie. Il faut bien l'avouer même si, pour le moment, nous tenons à entretenir de bonnes relations avec ce souverain, en raison de certains arbitrages internationaux. Une relative méfiance du roi du Maroc est donc assez naturelle à l'égard de l'immigration, en Belgique, de certains de ses sujets, séduits par nos pratiques et nos traditions démocratiques.

Dans ce genre d'apparente connivence, la possibilité d'échanges d'informations entre les services belges et les services correspondants du Maroc, au détriment de mouvements démocratiques marocains, m'indispose. Bien entendu, cela fait problème. Nous voudrions, vous le comprendrez, monsieur le ministre, être rassurés sur ce point. J'espère qu'il n'y a pas obligation, pour la Belgique, de fournir ce type d'information et que, pour autant que de besoin, vous appellerez aux responsables de ce genre de service que ce type d'information ne fait pas partie des échanges de renseignements généralement donnés sur le plan international. Si je puis le comprendre, dans certains domaines, je ne puis admettre que certains permettent, à un pays, de réprimer l'opposition démocratique. Il serait regrettable que la Belgique perde sa réputation, tout à fait méritée d'ailleurs, de pays d'accueil.

Monsieur le ministre, les déclarations faites lors de la réunion de la commission de la Chambre nous ont vivement interpellés. Je n'y reviendrai pas, mais tous ces fichiers disparus, ces dossiers expurgés, ces pressions exercées, la présence de procureurs lors d'interrogatoires, entraînent des questions, à divers niveaux et, tout d'abord, en ce qui concerne la discipline.

A cet égard, je puis comprendre votre réserve en attendant la fin de l'enquête menée par la commission de la Chambre. Ceux qui ont observé la rigueur avec laquelle un procureur du Roi fut

traité pour le détournement d'une cage d'oiseau, sont toutefois quelque peu surpris de l'indulgence dont tel autre procureur, accusé de rien moins que de forfaiture, a apparemment bénéficié de la part de ses supérieurs hiérarchiques.

L'inquiétude qui règne, à propos de l'équité qui doit présider à l'exercice de la discipline, dans la magistrature debout, pose à nouveau le problème du contrôle qui doit être exercé non seulement au niveau de la hiérarchie, mais aussi du gouvernement et du Parlement. Se pose également la question de la modification des dispositions légales concernant le statut des juges d'instruction. Les derniers événements montrent, me semble-t-il, que nous devons nous atteler très rapidement à une réforme de ce statut, afin que les intéressés deviennent indépendants tant du pouvoir politique que de la hiérarchie des magistrats du parquet. Des solutions existent. Il suffirait, en effet, de retirer au juge d'instruction sa qualité d'officier de police judiciaire pour qu'il ne dépende plus hiérarchiquement du procureur général.

Il n'est évidemment pas normal qu'un juge d'instruction, qui a reçu une mission légale en tant que magistrat assis, avec les pouvoirs considérables y afférents, dépende hiérarchiquement et disciplinairement des procureurs généraux, magistrats de la poursuite publique.

Au vu des derniers événements il y aura probablement lieu de légiférer afin de modifier ce statut. Il est certain — et j'en terminerai par là — que le problème relatif au contrôle parlementaire sur divers secteurs et à la création d'une commission mixte permanente parlementaire est posé. Vous avez d'ailleurs donné, monsieur le ministre, certaines pistes de réflexion à ce sujet. Vous n'ignorez certainement pas que j'ai déposé, en collaboration avec MM. Leemans, Erdman et Mme Herman-Michielsens, cosignataires, une proposition tendant à traduire effectivement l'un des points de la déclaration gouvernementale prévoyant l'instauration d'une commission parlementaire mixte. Il s'impose, à mon sens, que ce sujet soit traité de manière prioritaire et, si possible, à la rentrée parlementaire.

Je considère, pour ma part, que l'exercice d'un contrôle parlementaire organisé et sérieux requiert des moyens adéquats et efficaces. Un simple « coup de sonde », effectué de temps à autre, qui aboutit éventuellement à des enquêtes médiatisées, offre peut-être un certain intérêt, mais peut aussi entraîner un risque de « surdimensionner » certains événements sans aller nécessairement au fond des choses ni toucher aux véritables racines du mal.

Il faut donc, je le répète, disposer d'un système affiné et particulièrement efficace. De sa mise en place dépend la possibilité d'aborder certains autres sujets. Compte tenu de l'état d'esprit actuel du Parlement, il n'est pas imaginable que l'on puisse accorder des extensions de moyens à l'appareil répressif — je pense, par exemple, aux écoutes — sans la mise en œuvre préalable d'un système d'encadrement de contrôle, chargé de vérifier l'usage que le pouvoir judiciaire ferait de ces nouveaux moyens.

La protection de la vie privée et le contrôle parlementaire constituent des préalables à tout ajout aux capacités répressives du pouvoir judiciaire.

Indépendamment de tous les éléments budgétaires, évoqués par d'autres intervenants, je réalise la difficulté de votre tâche, monsieur le ministre. En effet, dans notre pays, la justice s'est trouvée longtemps éloignée des tempêtes de la société contemporaine et à l'abri des critiques de l'opinion publique; celle-ci les réservait au gouvernement et au Parlement qui suscitaient davantage la méfiance de nos concitoyens.

Aujourd'hui, la méfiance et les critiques se sont étendues — il faut le regretter — à l'appareil judiciaire. Le crédit tout à fait remarquable dont bénéficiait ce pouvoir est en train de s'éffriter; il est urgent de le restaurer.

Votre rôle, monsieur le ministre, est de rendre à la justice la place qu'elle mérite, à l'écart des turbulences de la société moderne. Les citoyens doivent à nouveau la percevoir comme un protecteur, un défenseur, placé bien au-dessus de la mêlée. (Applaudissements.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Crucke.

De heer Crucke. — Mijnheer de Voorzitter, het goed functioneren van de rechtsstaat is ons aller bekommernis, zoals trouwens blijkt uit de verscheidene uiteenzettingen in de commissie en in de openbare vergadering bij de bespreking van deze begroting.

Wij weten dat Justitie de jongste jaren budgettair nogal stiefmoederlijk werd behandeld en het economische en andere sectoren prioriteit kregen in een weliswaar door iedereen begrepen saneringsperiode.

Voor de begroting 1989 stellen we een stijging vast van 3,45 pct. ten opzichte van de begroting 1988, doch ze is opnieuw minimaal in vergelijking met de begroting van andere departementen.

Ik wil er *hic et nunc* nochtans aan herinneren dat het justitieel apparaat het basisfundament zal blijven uitmaken van onze samenleving en onze rechtsstaat en dat het jongste decennium bij onze bevolking toch substantiële vragen zijn gerezen omtrent een efficiënte en kwalitatieve rechtsbedeling alsmede omtrent de organisatie van politiediensten en veiligheid.

Ik meen de waarheid geen geweld aan te doen wanneer ik ter zake durf te stellen dat zelfs een zekere ontmoediging kan worden waargenomen bij de rechtsonderhorigen. De enorme gerechtelijke achterstand en de niet zo doeltreffende en archaïsche organisatie van onze parketdiensten zijn inmiddels algemeen bekend.

Het verheugt ons dat deze begroting — zij het absoluut nog niet in voldoende mate — enige inspanningen bevat, zoals voor de uitbreiding van het personeelsbestand — 266,7 miljoen — en voor de modernisering, om tot een kwalitatieve verbetering te komen en om de meest dringende achterstand en onefficiëntie van de werkzaamheden te verhelpen.

Het is meer dan noodzakelijk de logistieke middelen, die het justitieel personeel ter beschikking worden gesteld, te moderniseren en te informatiseren en de dienstverlening te verbeteren ten einde een grotere produktiviteit en benevens een verhoging van de kwaliteit van het gerechtelijk personeel te realiseren.

Een nog meer doorgedreven inspanning en nog jaren volgehouden actie ter zake zullen noodzakelijk zijn. Een betere coördinatie van de werking van Justitie en betere arbeids- en remuneratievoorwaarden voor de magistraten — ik vind trouwens dat de magistratuur blijvend onderbetaald wordt — zouden niet alleen nog meer motivatie en garantie voor een rechtschapen rechtsbedeling betekenen, maar ook voor de rechtzoekende een grotere waarborg impliceren.

Deze algemene beschouwingen en desiderata, mijnheer de minister, mogen nochtans geen afbreuk doen aan mijn oprechte waardering voor uw realistische aanpak en energiek beheer van het complexe departement van Justitie. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Minet.

M. Minet. — Monsieur le Président, je souhaite aborder tout d'abord le problème des établissements de défense sociale.

A cet égard, je tiens à rappeler que notre système est très efficace. D'une part, en effet, il est bien adapté à la catégorie particulière de détenus envoyés dans ce type d'établissement; d'autre part, il fait l'objet de la considération et du respect de l'ensemble des nations où le droit est une réalité. J'attirerai donc l'attention particulière du ministre sur quelques aspects propres à ces établissements: le manque de personnel, le niveau modeste des rémunérations, et surtout les conditions très spéciales du travail de ces agents. Elles résultent du contact très proche du personnel avec les détenus. Ceux-ci, en effet, de par leur état de santé très particulier, ont un comportement parfois imprévisible, ce qui engendre une vulnérabilité très grande des membres du personnel exposés beaucoup plus aux dangers et à la violence.

Je connais de nombreux exemples d'incidents, notamment à l'établissement de Paiffe. Il ne faut jamais oublier que les détenus ne contrôlent pas toujours leurs pulsions. Par ailleurs, ils connaissent, dans ce type d'établissement, des conditions de liberté assez larges et ont à leur portée une série d'instruments

divers. Les conditions psychologiques sont donc très éprouvantes pour le personnel ayant la garde de détenus au profil si spécial.

Je vous demanderai une attention toute spéciale sur un point précis. Il concerne la nature et les limites de la responsabilité de l'agent. Lorsque, muni des autorisations requises, il transporte, dans son véhicule personnel, un détenu à des fins thérapeutiques et de réintégration, où se situe exactement sa responsabilité? Qu'en est-il de sa sécurité et de sa protection juridiques en cas, par exemple, d'accident? Sera-ce un accident de travail? Les agents de notre service de défense sociale sont très sensibilisés par ces questions et aimeraient voir leur situation clarifiée.

A l'horizon de l'Europe 1993, événement si exceptionnel, notre dispositif ne mériterait-il pas une attention particulière de votre part et de celle de l'Exécutif si devaient intervenir une harmonisation et une unification des procédures en la matière?

Je vous sais très soucieux, monsieur le ministre, de la situation du système pénitentiaire, non seulement au niveau des installations matérielles mais, surtout, en ce qui concerne la mission de son personnel. La responsabilité des agents est immense: assurer l'enfermement, garantir une surveillance efficace et en même temps, aider, guider et permettre la réintégration du détenu dans la vie sociale normale, au moment de sa libération. Pour mener à bien cette tâche, les agents pénitentiaires, qui ont été longtemps négligés, doivent bénéficier de votre considération particulière. Il faut d'abord tenir compte du nombre insuffisant d'agents, tant de ceux qui sont affectés à la surveillance que de ceux qui relèvent du personnel administratif ou technique.

Mais la qualification des agents doit être améliorée, qu'il s'agisse des conditions de recrutement, de la formation continue, absolument impérative pour une profession aussi délicate, ou qu'il s'agisse de valoriser le niveau de ce personnel dans la hiérarchie du statut des agents de l'Etat. Je souligne avec force que les rémunérations sont incontestablement insuffisantes au regard de la difficulté et de l'importance de la tâche.

Il convient également de porter plus d'attention aux conditions quotidiennes pénibles des gardiens de prison. Ils vivent tant d'heures, de jours, de nuits dans un univers clos, en compagnie de la fraction la moins favorisée certes, mais sans doute la moins gratifiante de notre société. Je pense aussi aux conditions d'hébergement des gardiens à la prison de Lantin, notamment de ceux qui sont en formation et qui ne peuvent, en raison de la distance qui les sépare de leur domicile, rentrer chaque jour chez eux.

En outre, il me revient que ce personnel si peu considéré souffre d'un autre mal: les promotions qui couronnent normalement les périodes de neuf années de service interviennent tardivement et n'ont pas d'effets rétroactifs. Je souhaiterais que vos services soient attentifs à ce problème.

Je fais appel pour que soit mieux reconnue dans ses mérites, ses droits et sa dignité, une profession absolument indispensable à notre société et qui, jusqu'à présent, n'a pas eu droit à la légitime reconnaissance des pouvoirs publics que justifie son caractère si difficile et si ingrat.

Je traiterai maintenant de la nouvelle technique des empreintes génétiques au sujet desquelles je vous ai déjà interrogé.

En France, cette technique a permis récemment aux autorités judiciaires compétentes d'établir un diagnostic extrêmement précis sur la base de prélèvements organiques effectués sur un cadavre et conservés après son incinération. L'efficacité de cette technique génétique vient d'être ainsi démontrée de façon absolue dans le cadre d'une vérification *post mortem* de paternité.

Le fait que nous disposions de trop peu de moyens pour recourir à ces moyens d'identification extrêmement précieux dans une série de situations, entre autres criminelles, pose problème. De plus, la Belgique n'est pas si différente de la France et le cas cité prouve, en outre, que certaines négligences ont pu être constatées dans le fonctionnement de routine des instituts médico-légaux qui, faute des moyens nécessaires, ne peuvent effectuer leur tâche avec efficacité, promptitude et sûreté dans le diagnostic. Cependant ce progrès soulève, comme tout autre, un nouveau problème: celui de l'accès, et de son contrôle, aux techniques de l'empreinte génétique, et aux résultats qu'apportent

tent de telles investigations. Ces pratiques poseront, demain, une question redoutable aux juristes. En effet, la vie privée se doit d'être protégée jusques et y compris lorsqu'il s'agit de ces analyses qui peuvent être effectuées à l'insu, sur des fragments extrêmement petits, des cheveux par exemple. Et ces données peuvent effectivement avoir pour conséquence la divulgation de faits propres à la vie privée et qui doivent le rester.

C'est dire aussi, monsieur le ministre, que le gouvernement devra sans aucun doute envisager de constituer une sorte de conseil d'éthique chargé de connaître de ces problèmes et d'éclairer le législateur auquel incombent la lourde tâche et la responsabilité de trouver des solutions aux questions soulevées, chaque jour, par la science. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Je propose au Sénat d'interrompre ici la discussion pour procéder aux votes prévus à l'ordre du jour.

Ik stel de vergadering voor de bespreking te onderbreken om over te gaan tot de stemmingen die de agenda vermeldt. (*Instemming.*)

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTÈRE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

Votes réservés

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Aangehouden stemmingen

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant aux votes réservés se rapportant au projet de loi contenant le budget du ministère de l'Intérieur et de la Fonction publique pour l'année budgétaire 1989.

Wij moeten thans overgaan tot de aangehouden stemmingen in verband met het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Ambt voor het begrotingsjaar 1989.

Nous avons à nous prononcer, en premier lieu, sur les amendements déposés par le gouvernement au tableau budgétaire.

Nous passons au vote.

Wij gaan over tot de stemming.

— Ces amendements, mis aux voix par assis et levé, sont adoptés.

Deze amendementen, bij zitten en opstaan in stemming gebracht, worden aangenomen.

M. le Président. — Puis-je considérer que les articles du tableau auxquels ces amendements se rattachaient sont adoptés?

Mag ik aannemen dat de artikelen van de tabel waarop deze amendementen betrekking hadden zijn aangenomen? (*Instemming.*)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Je mets aux voix l'article premier du projet de loi.

Ik breng artikel één van het wetsontwerp in stemming.

— Cet article, mis aux voix par assis et levé, est adopté.

Dit artikel, in stemming gebracht bij zitten en opstaan, wordt aangenomen.

M. le Président. — Les autres articles du projet de loi ayant déjà été adoptés, le vote sur l'ensemble interviendra dans un instant.

De andere artikelen van het ontwerp van wet werden reeds vroeger aangenomen. We stemmen straks over het ontwerp van wet in zijn geheel.

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES SERVICES DU PREMIER MINISTRE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

Votes réservés

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Aangehouden stemmingen

M. le Président. — Nous devons procéder maintenant aux votes réservés se rapportant au projet de loi contenant le budget des Services du Premier ministre pour l'année budgétaire 1989.

Wij moeten thans overgaan tot de aangehouden stemmingen in verband met het ontwerp van wet houdende de begroting van de Diensten van de Eerste minister voor het begrotingsjaar 1989.

Nous avons à nous prononcer, en premier lieu, sur les amendements déposés par le gouvernement au tableau budgétaire.

Nous passons au vote.

Wij gaan over tot de stemming.

— Ces amendements, mis aux voix par assis et levé, sont adoptés.

Deze amendementen, bij zitten en opstaan in stemming gebracht, worden aangenomen.

M. le Président. — Puis-je considérer que les articles du tableau auxquels ces amendements se rattachaient, ainsi que l'article premier du projet de loi sont adoptés?

Mag ik aannemen dat de artikelen van de tabel waarop deze amendementen betrekking hadden, alsmede artikel 1 van het ontwerp van wet zijn aangenomen? (*Instemming.*)

Il en est donc ainsi.

Dan is hiertoe besloten.

Les autres articles du projet de loi ayant déjà été adoptés, le vote sur l'ensemble interviendra dans un instant.

De andere artikelen van het ontwerp van wet werden reeds vroeger aangenomen. We stemmen straks over het ontwerp van wet in zijn geheel.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN DE RIJKSWACHT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN DE RIJKSWACHT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE AANPASSING VAN DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN OPENBAAR AMBT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN DE DIENSTEN VAN DE EERSTE MINISTER VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN HET MINISTERIE VAN SOCIALE VOORZORG VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1989

Stemming

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE LA GENDARMERIE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DE LA GENDARMERIE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA DEFENSE NATIONALE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA DEFENSE NATIONALE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTERE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI AJUSTANT LE BUDGET DU MINISTERE DE L'INTERIEUR ET DE LA FONCTION PUBLIQUE DE L'ANNEE BUDGETAIRE 1988

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DES SERVICES DU PREMIER MINISTRE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINISTERE DE LA PREVOYANCE SOCIALE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1989

Vote

De Voorzitter. — Ik stel de Senaat voor één enkele stemming te houden over deze ontwerpen van wet in hun geheel.

Je propose au Sénat de se prononcer par un seul vote sur l'ensemble de ces projets de loi. (*Assentiment.*)

Het woord is aan de heer Dierickx voor een stemverklaring.

De heer Dierickx. — Mijnheer de Voorzitter, onze fractie zal deze begrotingen niet goedkeuren. Naar aanleiding van de bespreking van de begroting van de Eerste minister heb ik geïnterpeleerd over het functioneren van het federale systeem in ons land. Aan de hand van eigen inzichten en meer nog aan de hand van beschouwingen van professor André Alen en van de heer Patrick Peeters, twee zeer vooraanstaande juristen, heb ik aangetoond dat dit federaal systeem leidt tot een marginalisering van de parlementaire democratie en van de parlementaire controle op de uitvoerende organen in dit land. De Eerste minister heeft mijn standpunt niet tegengesproken. Ik raad u aan, collega's, tijdens de vakantie eens te lezen wat deze vooraanstaande juristen voor enkele tijd ter zake hebben gepubliceerd in een uitgave van «Die Keure». Wij, groenen, hebben daar de afgelopen maanden in de debatten voortdurend de aandacht op gevestigd. (*Applaus.*)

Ann. parl. Sénat de Belgique — Session ordinaire 1988-1989
Parlem. Hand. Belgische Senaat — Gewone zitting 1988-1989

De Voorzitter. — Wij gaan over tot stemming.

Nous passons au vote.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan over de ontwerpen van wet in hun geheel.

Il est procédé au vote nominatif sur l'ensemble des projets de loi.

130 leden zijn aanwezig.

130 membres sont présents.

101 stemmen ja.

101 votent oui.

27 stemmen neen.

27 votent non.

2 onthouden zich.

2 s'abstiennent.

Derhalve zijn de ontwerpen van wet aangenomen.

En conséquence, les projets de loi sont adoptés.

Ze zullen aan de Kamer van volksvertegenwoordigers worden overgezonden.

Ils seront transmis à la Chambre des représentants.

Ja hebben gestemd :

Ont voté oui :

MM. Aerts, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Bens, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borremans, Bourgois, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Cerexhe, Claeys, Collignon, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bondt, De Cooman, Delloy, De Loor, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, De Wulf, Didden, Diegenant, Donnay, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evrard, Flagothier, Garcia, G. Geens, Ghesquière, Gijs, Guillaume, Hismans, Holsbeke, Hotyat, Kelchtermans, Kenzeler, Lallemand, Langendries, Jan Leclercq, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Moens, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourgh, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Pécriaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Pouillet, Prieëls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Suykerbuyk, Swinnen, Taminiaux, Tant, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschueren, Weyts, Wintgens et Swaenen.

Neen hebben gestemd :

Ont voté non :

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bock, Boël, Bosmans, De Backer, Declerck, Decléty, de Clippele, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Dierickx, Dillen, Glibert, Gryp, Mme Harnie, MM. Hasquin, Henrion, Mme Herman-Michielsens, M. Houssa, Mme Nélis, MM. Peetermans, Saulmont, Simonet, Vandenhaute, Vandermarliere et Van Thillo.

Onthouden hebben zich :

Se sont abstenus :

M. Aubecq et Mme Mayence-Goossens.

M. le Président. — Les membres qui se sont abstenus sont priés de faire connaître les motifs de leur abstention.

Mme Mayence-Goossens. — J'ai pairé avec M. Dehousse, monsieur le Président.

M. Aubecq. — J'ai pairé avec M. Deghilage.

INTERPELLATIE VAN DE HEER DIERICKX TOT DE STAATSSECRETARIS VOOR EUROPA 1992, OVER «HAAR OPDRACHT, DE MANIER WAAROP ZE DEZE VERVULT EN DE SOORT INFORMATIE DIE ZIJ VERSTREKT AAN DE BELGISCHE BURGERS»

Stemming over de eenvoudige motie

INTERPELLATION DE M. DIERICKX AU SECRETAIRE D'ETAT A L'EUROPE 1992, SUR «SA MISSION, LA MANIERE DONT ELLE LA REMPLIT ET LE GENRE D'INFORMATIONS QU'ELLE DONNE AUX CITOYENS BELGES»

Vote sur la motion pure et simple

De Voorzitter. — Dames en heren, tot besluit van de interpellatie van de heer Dierickx werden twee moties ingediend.

Mesdames, messieurs, deux motions ont été déposées en conclusion de l'interpellation de M. Dierickx.

De ene, de eenvoudige motie, door de heren Verschuere, Péciaux en De Belder, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Dierickx en het antwoord van de staatssecretaris voor Europa 1992,

Gaat over tot de orde van de dag.»

«Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Dierickx et la réponse du secrétaire d'Etat à l'Europe 1992,

Passe à l'ordre du jour.»

De andere, door de heren Gryp en Servaes, luidt:

«De Senaat,

Gehoord de interpellatie van de heer Dierickx, gehoord het antwoord van de staatssecretaris voor Europa 1992,

Vraagt de regering aan de staatssecretaris voor Europa 1992 de taak te geven niet alleen te informeren over de eenheidsmarkt en het concurrentievermogen van de Belgische bedrijven, maar ook over de bevoegdheden van het Europese Parlement en van de andere Europese instellingen, over het ontbreken van een Europese Grondwet, van een Europese sociale wetgeving, over de onvolledigheid van de economische monetaire integratie en over de moeilijkheden die voortvloeien uit het ontbreken in België van een normenhiërarchie.»

«Le Sénat,

Ayant entendu l'interpellation de M. Dierickx et la réponse du secrétaire d'Etat à l'Europe 1992,

Invite le gouvernement à charger le secrétaire d'Etat à l'Europe 1992 de fournir des informations non seulement sur le marché unique et la compétitivité des entreprises belges, mais aussi sur les compétences du Parlement européen et des autres institutions européennes, sur l'absence d'une Constitution européenne, d'une législation sociale européenne, sur le caractère incomplet de l'intégration économique monétaire et sur les difficultés résultant de l'absence d'une hiérarchie des normes en Belgique.»

Overeenkomstig ons reglement stemmen wij over de eenvoudige motie die de voorrang heeft.

Conformément à notre règlement, nous votons sur la motion pure et simple qui bénéficie de la priorité.

— Er wordt tot naamstemming overgegaan.

Il est procédé au vote nominatif.

129 leden zijn aanwezig.

129 membres sont présents.

101 stemmen ja.

101 votent oui.

26 stemmen neen.

26 votent non.

2 onthouden zich.

2 s'abstiennent.

Derhalve is de eenvoudige motie aangenomen.

En conséquence, la motion pure et simple est adoptée.

Ja hebben gestemd:

Ont voté oui:

MM. Aerts, Antoine, Appeltans, Arts, Baert, Bayenet, Bens, Mme Blomme, MM. Bockstal, Borremans, Bourgeois, Mme Cahay-André, MM. Capoen, Cardoen, Cerehe, Claey, Content, Cooreman, Mme Coorens, MM. Crucke, De Belder, De Beul, De Bondt, De Cooman, Delloy, De Loo, Deneir, Deprez, de Seny, De Seranno, De Wulf, Didden, Diegenant, Donnay, Dufaux, Egelmeers, Eicher, Erdman, Evard, Flagothier, Garcia, G. Geens, Ghesquière, Gijs, Guillaume, Hismans, Holsbeke, Hotyat, Kelchtermans, Kenzeler, Lallemand, Langendries, Jan Leclercq, Lenfant, Mme Lieten-Croes, MM. Lutgen, Luyten, Mainil, Marchal, Mathot, Matthys, Minet, Moens, Mouton, Op 't Eynde, Ottenbourg, Mme Panneels-Van Baelen, MM. Paque, Pataer, Péciaux, Peeters, Pinoie, Poulain, Poulet, Priëls, Schellens, Schoeters, Seeuws, Mme Staels-Dompas, MM. Stroobant, Suykerbuyk, Swinnen, Taminiaux, Tant, Toussaint, Mmes Truffaut, Tyberghien-Vandenbussche, MM. Vandenhaute, Van Eetvelt, Vanhaverbeke, Van Hooland, Vanlerberghe, Van Nevel, Vannieuwenhuyze, Van Rompuy, Vanroy, Verhaegen, Verschuere, Weyts, Wintgens et Swaelen.

Neen hebben gestemd:

Ont voté non:

Mme Aelvoet, MM. Anthuenis, Barzin, Bock, Boël, Bosmans, De Backer, Declerck, Decléry, de Clippele, Mme Delruelle-Ghobert, MM. Dierickx, Dillen, Glibert, Gryp, Mme Harnie, MM. Hasquin, Henrion, Mme Herman-Michielsens, M. Houssa, Mme Nélis, MM. Peetermans, Saulmont, Simonet, Vandermarliere et Van Thillo.

Onthouden hebben zich:

Se sont abstenus:

M. Aubecq et Mme Mayence-Goossens.

De Voorzitter. — Ik stel voor onze werkzaamheden te onderbreken en ze vanavond te 19 uur 15 voort te zetten.

Je vous propose d'interrompre ici nos travaux et de les reprendre ce soir à 19 heures 15. (*Assentiment.*)

De vergadering is gesloten.

La séance est levée.

(*De vergadering wordt gesloten te 18 h 20 m.*)

(*La séance est levée à 18 h 20 m.*)